

Biblioteca Centrală Regională Hunedoara-Deva

DISCUȚIE DESPRE CRITICĂ:

ADRIAN MARINO

MARIN SORESCU și ION BĂNUȚĂ:

Versuri

POEZII ALE FILOZOFILOR

DIN GRECIA ANTICĂ

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VA!

gazeta literară

Anul XIII ● 46 (733) ● Jul 17 noiembrie 1966

ORGAN SAPTĂMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTA ROMANIA

8 pagini 7 lei

O NOUĂ PUNTE DE AUR

Acum câteva zile, în sala Marii Adunări Naționale, am ascultat, cu deosebită atenție și cu adincă satisfacție, cuvântarea tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Comitetului Central al Partidului Comunist Român. Cuvântarea era rostită în cadrul Consfățuirii de constituire a Consiliului Național al Organizației Pionierilor. Doresc să mărturisesc cititorilor că ascultând-o, inima mea, ostentiv de multe bătaii de-a lungul vremii trăite, s-a umplut de proaspătă bucurie. Partidul nostru, care în anii din urmă s-a străduit atât pentru a reinvia valorile spirituale ale trecutului, tradițiile cele mai sănătoase și mai glorioase ale poporului, Partidul nostru, care prin activitatea sa prodigioasă a izbutit să dea atâtă forță și atâtă strălucire prezentului românesc, prin noua organizare a unităților și detașamentelor de pionieri, a aruncat cu îndrăzneală o nouă punte de aur către viitor. S-a dovedit deci, încă o dată, că grija Partidului pentru viitor este mereu trează și mereu în sporire.

Partidul ne-a învățat, între multe altele, nici unia dintre noi să nu-i fie indiferente problemele de actualitate, ca nici unuia dintre noi să nu-i fie indiferent viitorul. Generațiile strălucite de comunisti care au luptat și au dat, fără nici o ezitare, numeroase jefte pentru eliberarea țării și a poporului nostru de sub jugul fascist și de sub jugul exploatarea de toate soiurile, generațiile glorioase care muncesc astăzi pentru desăvârșirea construcției socialiste, noi toți cei mai trăim dintre cei de odinioară și toți cei n-au alăturat în curgerea timpului, simțem datorii să lăsam în urma noastră o națiune viguroasă, cu cetățeni bine pregătiți care — păstrând ceea ce se va moșteni în mod firesc de la cei de astăzi — să ducă mai departe, pe trepte și mai înalte, și să îmbogățească și mai mult toate cârmurile revoluționare care au făcut din țara noastră o patrie plină de lumină, înfloritoare, în care amului îi este drag să muncească, să trăiască, să se bucure de viață și să privească cu încredere viitorul odraslelor sale, viitorul poporului, viitorul patriei.

Asa cum se știe, ultimele decenii pe care le-am trăit au cunoscut uriașe schimbări pe întreaga suprafață a globului. Numeroase popoare și-au câștigat, prin luptă și prin suferință, libertatea. Altele, plătind același greu preț, sint pe punctul de a și-o câștiga. Socialismul — o recunoștință și adversarii cei mai îndărătnici, — a făcut mari pași înainte cu fiecare zi. Ultimele descoperiri tehnice și științifice pe care unii ar vrea să le pună în slujba morții și a distrugerii au ajutat și ele și, în ciuda tuturor eventualelor împotriviri, vor continua să ajute la schimbarea, în bine și în frumos, a întregii lumi.

Politică dusă de statul nostru ajută, și nu cu puțin, la atingerea acestui nobil scop. Poporul român, pasnic și harnic, talentat și sănătos, care sub conducerea partidului nostru, a înregistrat atâtea succese, atât pe plan intern în construcția și în desăvârșirea construcției socialiste, cât și pe plan extern în acțiunea de păstrare și întărire a păcii, într-un timp destul de scurt, este merit, fără îndoială, să joace un rol de seamă și în lumea de mine. Poporul român trebuie deci să devină puternic și în stare să-și păstreze pămintul străbun și toate cârmurile revoluționare nu numai prin numărul, ci și prin calitatea fiilor săi. Viitorul poporului nostru, pe care cu toții îl dorim plin de strălucire și de belșug, este strâns legat de modul în care vom educa, de modul în care vom pregăti, a spus tovarășul Nicolae Ceaușescu, un reședințelor, generațiile care ne urmează, generațiile care ne vor urma o dată după alta. Profesori și părinți, scriitori și oameni de artă, muncitori din fabrici, din uzine, de pe așezări și din birouri, — toți trebuie să contribuim la această operă de educare, operă uriașă, nobilă, poate una dintre cele mai uriașe, mai nobile dintre toate operele pe care trebuie să le împlinescăm până la capăt, în anii ce vin, poporul nostru.

În vibranta și emoționanta sa cuvântare de care vorbeam la începutul acestor însemnări, secretarul general al Comitetului Central al partidului nostru a subliniat și cu acest prilej rolul pe care îl au de jucat scriitorii și ceilalți oameni de artă în formarea și educarea copiilor noștri, a tinerilor noștri. „Copiii, tinerii”, a spus tovarășul Nicolae Ceaușescu, „sunt reședințele de cărți de literatură scrisă cu înaltă măiestrie, care să le înalțe în imaginația, să le îmbogățească sufletul, mintea, să le ofere tipuri umane înaintate, personaje eroice demne de urmat în viață. Scriitorii și poezii pot găsi în acest domeniu, cârmă sint chemați să-i acorde o atenție sporită, teren nelimitat de fructificare a talentului și forței lor creatoare”.

Acum aproape jumătate de secol, când am pus pentru întâia oară mina pe condei și mi s-a părut că am chemare pentru scrieri, nu mi-am dat seama pe deplin de forța pe care o poate avea cuvântul scris, de rolul mare pe care îl poate juca — în bine sau în rău — o carte scrisă cu talent și cu înaltă măiestrie artistică, „nu mi-am dat prea bine seama de marea răspundere care îi revine scriitorului. Aceasta am afl-o ceva mai târziu și de atunci m-am hotărât ca întruaga mea muncă literară să fie închinată binelui, progresului. Marii înaintași ai noștri — Eminescu, Creangă, Odobescu, Slavici, Gîrleanu, Sadoveanu — ca să nu-i pomensec decît pe aceștia — au scris și pentru copii, și cu ce talent, cu ce meșteșug, cu ce inimă caldă, cu ce dragoste pentru oamenii țării, pentru muntii țării, pentru cîmpurile și pentru apele ei line sau valburate!

Urmind exemplele acestor mari înaintași, mulți dintre scriitorii de azi au scris și cărți pentru copii, sau numai cărți pentru copii. Editura Tineretului a tipărit în anii noștri milioane de exemplare din cărțile scrise pentru copii de către scriitorii contemporani, unele foarte bune, altele bune numai, și destule reci și cenșii. Hotărârile luate la Consfățuirea de constituire a Consiliului Național al Organizației Pionierilor, actului din care în ce mai puternic care se pune pe educația copiilor și a tineretului din patria noastră, noua chemare a Partidului, atât foarte recente care trebuie să fie urmate — și vor fi! — de un spor de muncă și de un nou avînt în crearea literaturii necesare educării, formării multilaterale, armonioase a tinerilor noastre vîltoare.

La crearea acestei literaturi cu un conținut adecvat școlului ce urmează o fi atîns și care trebuie să fie scrisă la cea mai înaltă tensiune artistică, se cuvine să ostensească, după părerea noastră, cei mai buni scriitori pe care îi avem — liniși și virșnici. Avem de evocat în pagini înflăcărate trecutul mărit al poporului nostru, trecut plin de lupte, de lacrimi și de sînge, de nădejdi și deznădejdi, de înfrîngeri vremelnice și de biruinți răsunătoare. Avem de scos din lumea umbrelor și de reoștii eului ochii noștri vii chipurile eroice ale înaintașilor care au contribuit prin faptele lor la păstrarea ființei neamului nostru, la menținerea poporului nostru pe aceste tîneturi străvechi. Avem de evocat eroii de ieri și eroii de astăzi ai patriei. Avem de cîntat și de slăvit poporul nostru nemuritor și partidul nostru glorios și eric, înțelept și puternic, care cunoaște tineretea fără bătrînețe.

Nu vom da toată osteneala să ne împlinim sarcinile și să dăm, cit de curînd, și acele cărți minunate care să ajute la formarea, la educarea generațiilor tinere.

Dintre toate cite se cuvin a fi împlinite, datorită aceasta mi se pare acum una dintre cele mai urgente, mai utile, mai nobile.

Zaharia STANCU

Lecturi intermitente (xiv)

Paralel cu lucrările sale de monografist și de editor, întreprinse de un bun număr de ani, pentru edificarea aceluia templu memorial demn de valoarea, ca și de rolul lui Alexandru în analele literaturii noastre moderne, profesorul G. C. Nicolescu lansează, din cînd în cînd, anume studii legate de o problemă sau alta ce, la fel cu sateliții artificiali sau cu sondele lunare, au darul să transmită imagini inedite, și într-un fel tulburătoare din vîsta noastră cosmografic literară. „Viața lui Alexandru”, amplă biografie, de acum cîțiva ani, atât de documentată și atât de exactă, în care petrecea și spiritul de justă mîngîiere și înțelegere față de omul și de vremea sa, a fost urmată de un nou Alexandru, în care — precum și toamnez, cite vor urma, din ediția critică atât de rîvnită și atât de necesară a primului nostru clasic vor încuna o lucrare, pe cit de laborioasă, pe atît și de meritorie. Paralel, însă, cu navigațiile acestea, de lungă escală, sponneam că G. C. Nicolescu practică și arta popasurilor revelatoare, așa cum fu cu ani în urmă studiul său despre „Gîntarea României”, în care — temeritatea lui Alecu Russo era din nou pusă în discuție, izbutind chiar să cîștige un număr de aderenți, fie și parțiali, așa cum, de astădată, e cazul acestui studiu, „Curentul literar de la Contemporanul (Editura Tineretului, 1966), lucrare cum se va vedea de două tîrîmuri, pămîntean și selenar, deopotrivă de interesante, dar care nu va întîrîga mai puțin pe mai mult de unul dintre viitorii cercetători.

Paralel cu lucrările sale de monografist și de editor, întreprinse de un bun număr de ani, pentru edificarea aceluia templu memorial demn de valoarea, ca și de rolul lui Alexandru în analele literaturii noastre moderne, profesorul G. C. Nicolescu lansează, din cînd în cînd, anume studii legate de o problemă sau alta ce, la fel cu sateliții artificiali sau cu sondele lunare, au darul să transmită imagini inedite, și într-un fel tulburătoare din vîsta noastră cosmografic literară. „Viața lui Alexandru”, amplă biografie, de acum cîțiva ani, atât de documentată și atât de exactă, în care petrecea și spiritul de justă mîngîiere și înțelegere față de omul și de vremea sa, a fost urmată de un nou Alexandru, în care — precum și toamnez, cite vor urma, din ediția critică atât de rîvnită și atât de necesară a primului nostru clasic vor încuna o lucrare, pe cit de laborioasă, pe atît și de meritorie. Paralel, însă, cu navigațiile acestea, de lungă escală, sponneam că G. C. Nicolescu practică și arta popasurilor revelatoare, așa cum fu cu ani în urmă studiul său despre „Gîntarea României”, în care — temeritatea lui Alecu Russo era din nou pusă în discuție, izbutind chiar să cîștige un număr de aderenți, fie și parțiali, așa cum, de astădată, e cazul acestui studiu, „Curentul literar de la Contemporanul (Editura Tineretului, 1966), lucrare cum se va vedea de două tîrîmuri, pămîntean și selenar, deopotrivă de interesante, dar care nu va întîrîga mai puțin pe mai mult de unul dintre viitorii cercetători.

PERPESCIUS (Continuare în pag. 7)

un nou

CONCURS CU PREMII organizat de „Gazeta literară”: PEISAJUL ROMÎNESC ÎN NUMĂRUL VIITOR PUBLICĂM REGULAMENTUL CONCURSULUI

Un portret de NICĂ PETRE: „FILORA”

De de mult, într-o toamnă veche, risipită la marginea lumii, noi toți stăm cu frunțile aplecate peste paginile lui și auzim un țes care se scutură la fereastră și umbrele ni se amestecă în lumina pierită și un cîntec ca un zbor de fîcături urcă din inimile noastre. Și nu vom ști decît mai tîrziu, mult mai tîrziu, că acest cîntec ne va urmări mereu și se va muta cu noi în toate toamnele, duos și răscolitor ca un rug în care fumegă amintirea.

Abecedarul a fost cea dintîi carte din viața mea — și a fost și este cea dintîi carte pe care un neam o pune în mina copiilor săi. De aici științiuina cu care am pornit să răfoiesc abecedarul alcătuit de Maria Giurgea, Clara Maru și Maria Boștină.

Am cercetat pagină cu pagină, o dată și încă o dată, uimit și îndurerat și scriu aici, cuprins de revoltă și minie, că de foarte puține ori mi-a fost dat să întîlnesc ațita incompetență și prost gust. Astăzi, după ce știu toate aceste lucruri, nu mă mai miră că Daniela, fetița bunului meu prieten, prozator și dramaturg I. B. învătă la școala cîntece de felul celor de mai jos:

Școlărei și școlărite, Băiețai și voi fetite, Hai la școală să-nvățăm... sau Sint micuț și sint școlar Am creion și-abeceedar Vreau să-nvăț ca să citesc

Orice carte nimeresc Desenele din acest abecedar, menite să dezvolte intuiția, sint opera, fie a unor cîntici, fie a unor poltroni complet lipsiți de imaginație. Pentru a înțelege ce e cu litera a și de unde vine ea copiilor le e înfățișat un tablou, întins pe jumătate de pagină, în care o doctoriță calcă amigdalele unei fetițe cu o bară de fier sau de nichel. Pentru grupul de vo-

cale au, desenatorii (inventivi cînd e vorba să ne arate cit de macabri pot fi domniile lor) au născocit un crîmpei de mare albastră (fundalul e luminos, nimic de zis, se văd și jumătate din hotelurile de la Mamaia) și o fată care se avîntă spre larg, foarte dispusă să termine cu viața. Mari departe — sistem pe care-l întîlnim uneori și în rubrica de umor din Informația Bucureștilui — autoarele, din dorința de a pune la încercare atît imaginația copiilor, cit și pe aceea a învătăților, însăși propoziții ciuște, și-n coada acestor propoziții, colaboratorii cu partea plastică vin și aștern mici desene pentru care-ți trebuie timp și prăvălire ca să le numești cu cuvîntul potrivit. Ghiozdanul sau șapca

ALUATUL

Nemulțumiți de năuiri, de scripcă și de flaut, Măntreabă cei de-alături de ce te tot mai caut. Că ei au știri mai bune că nu ești, nici n-ai fost Și dintre toți cuminții rămin eu cel mai prost. Pe cînd ei după carne și butii pline umbli, Cel mai sărman cu duhul, eu umblu după umbră.

Vezi, am citit în cartea de aur dintre cărți Că tu ești făcătorul a-toate-n patru părți. Nu știu, dormeam cîtînd-o cînd ascultam pădurea Sunîndu-mi în pridvoare, sau mă gindeam aiurea.

Dar neputîndu-mi gîndul de om să mă ajute, Mă las în voia soapeții din fași pe neștiute. Aș vrea să știu, privîndu-ți țările cu zîmși, Dar ce-i a ști? De-ajuns e-atî: numai să simți. De căutam prin lume să mă-nîlnesc cu tine, Să-ți spun că ce făcușei putea teși mai bine.

Cînd maică-mea frămîntă aluatul, mă-nțelegi? Ea scoate-notdeamna din vatră puțin întregi.

Noiembrie 1966 Tudor ARGHEZI

abecedarul

De de mult, într-o toamnă veche, risipită la marginea lumii, noi toți stăm cu frunțile aplecate peste paginile lui și auzim un țes care se scutură la fereastră și umbrele ni se amestecă în lumina pierită și un cîntec ca un zbor de fîcături urcă din inimile noastre. Și nu vom ști decît mai tîrziu, mult mai tîrziu, că acest cîntec ne va urmări mereu și se va muta cu noi în toate toamnele, duos și răscolitor ca un rug în care fumegă amintirea.

Abecedarul a fost cea dintîi carte din viața mea — și a fost și este cea dintîi carte pe care un neam o pune în mina copiilor săi. De aici științiuina cu care am pornit să răfoiesc abecedarul alcătuit de Maria Giurgea, Clara Maru și Maria Boștină.

Am cercetat pagină cu pagină, o dată și încă o dată, uimit și îndurerat și scriu aici, cuprins de revoltă și minie, că de foarte puține ori mi-a fost dat să întîlnesc ațita incompetență și prost gust. Astăzi, după ce știu toate aceste lucruri, nu mă mai miră că Daniela, fetița bunului meu prieten, prozator și dramaturg I. B. învătă la școala cîntece de felul celor de mai jos:

Școlărei și școlărite, Băiețai și voi fetite, Hai la școală să-nvățăm... sau Sint micuț și sint școlar Am creion și-abeceedar Vreau să-nvăț ca să citesc

Orice carte nimeresc Desenele din acest abecedar, menite să dezvolte intuiția, sint opera, fie a unor cîntici, fie a unor poltroni complet lipsiți de imaginație. Pentru a înțelege ce e cu litera a și de unde vine ea copiilor le e înfățișat un tablou, întins pe jumătate de pagină, în care o doctoriță calcă amigdalele unei fetițe cu o bară de fier sau de nichel. Pentru grupul de vo-

azi

de la pagina 33 se văd că sint ghiozdanul și șapca. Dar tot la aceeași pagină întîlnim următoarea propoziție: Un om are un desenul în-fățișează aici un ziar pe care stă scris gros: Științea și e împede că orice copil va citi: Un om are un Științea. Iar mai jos: „Vai, vai, o”, din desen n-am priceput nimic. Deduc, după cei doi „vai, vai”, că pata aceea colorată trebuie să fie o viespe. Dar poate fi luată la fel de bine drept bondar, gîrgăune sau gîrgăriță.

Și lista exemplelor poate fi lungită. Trece, fiindcă spațiul nu-mi permite să vorbesc despre toate bibliilele și poticlenele desenatorilor, la textul datorat celor trei autoare, care pur și simplu te îngrozește.

Cîteva mostre: Pagina 43. Lecția intitulată: Suru. „Iată un cal. Calul are părul sur. Numele lui e Suru. (în materie de onomastică, autoarele rămîn neîntrecute). Suru are coamă mare. — Uite, Suru sare. — Sarii, Surule! — spune Sandu sare sus.”

Nu știu cit de sus o fi sărit Surul-sur, dar mie unul mi-a venit să sar pînă în grindă — dar asta, probabil, fiindcă sint blond sandre de la naștere.

Pagina 57. Lecția: Pe ogor. „Ogorul cooperativei agricole e mare. Toată lumea e la muncă... Tata seamănă cu semănătoarea” etc. Cei care a gîndit și inserat această minune în abecedar nu pot să-i spun decît frumos

Vom publica în curînd o masă rotundă cu titlul: „DIN NOU DESPRE MANUALELE ȘCOLARE”.

Fănuș NEAGU

Am primit din partea poetului Virgil Teodorescu următoarea scrisoare deschisă, adresată tovarășului Ion Luca Caragiale...

Sinceritatea și candorarea jocului se exprimă adesea, prin repetare, în imagini decorative, de ceremonial simț. Astoria ne previne: "Teodorescu, patetismul ce însoțește citodarea gesturilor, este departe de a fi teatrul și poezia; el este exact ceea ce este fizic al sufletului meu...

D-voastră care, judecând după termenii și amplitudinea citatei din G. Călinescu, veți deveni fără îndoială, un strălucit profesor de limba română sau un meticolos și ardent critic literar...

Dedicția (având întotdeauna semnificația unei înțelegeri, după cum se știe) nu este astfel: "Tinerilor poezii de geniu (armă)". Din felul cum este întocmită literatură...

Deși scrierile lui Călinescu sunt pline de o încredere în sine, în care el încredințează o ironia manșera unor mult prea tineri factori de cenzură care folosesc în poezie formule "moderniste" nedigerate, amenințând cu ridiculizarea...

Deși scrierile lui Călinescu sunt pline de o încredere în sine, în care el încredințează o ironia manșera unor mult prea tineri factori de cenzură care folosesc în poezie formule "moderniste" nedigerate, amenințând cu ridiculizarea...

4 noiembrie 1968

VIRGIL TEODORESCU

AVANGARDA
EUTOPIE

POEZIE

George Bacovia: Plumb. Edită de Ion Luca Caragiale în 1906...

George Călinescu: Poemul, cu un cuvânt înainte de Al. P. Philippide...

Dimitrie Anghel: În grădina, versuri și proză. Prefață de Margareta Iordan...

Cănelule! Într-o zi, dintr-o zi, dintr-o zi, dintr-o zi, dintr-o zi...

Adrian Păunescu: Mielul primului, editura Tineretului...

Ion Luca Caragiale: Dor de Iulian, editura Tineretului...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman. Colectia "Cutezătorii"...

PROZA

Ion Luca Caragiale: Urmărirea, schițe și povestiri...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

În viața de toate zilele, autorul *Biutului Ion Luca* îndrăgește ceremonialul fără să-i refuze o doză de glândă și agra pozole în atitudine fără să abdice în cele din urmă de la gravitate...

În relațiile sentimentale, Ioanide are puține clipe de desumpanță, seduce adesea prin simpla sa prezență, surlează de toți rivalii. Escapadele amoroase sînt pline de farmec, dar a cunoscut el cu adevărat chinurile dragostei?

Permanenta efuziune de tinerețe ne întărește în convingerea că arhitectul nu resimte povara înaintării în vîrstă. Cu un ochi perspicace, el observă la doamna Valsamaki noul stratificat și fascinant, uscăciunea pergamentată a pielii, bratul violaceu și flasc...

Într-un sens, el dezaprobă psihora impaciunii de care suferă acei amici la care vîrsta acționează destructiv. Disparerea marelui, slabirea tendințelor morale le raportează la lipsa de roade în activitățile creatoare...

A simțit el groaza golului, filifera de aripi ce sîmburează? Pe chipul ardent și exuberant nu citim aceste teme. Ioanide poartă o mască sublimă a detașării conferite, în afara citirii imprevizibile, cum am subliniat și în analiza anterioară, nu i se cîntăste de pe față...

La Călinescu, G. Călinescu recunoaște emoția lui reală, compătimită, amestecată, dar precizată: "adevărul este că a-vea de loc sensul tragic"

Avangarda EUTOPIE

POEZIE

George Bacovia: Plumb. Edită de Ion Luca Caragiale în 1906...

George Călinescu: Poemul, cu un cuvânt înainte de Al. P. Philippide...

Dimitrie Anghel: În grădina, versuri și proză. Prefață de Margareta Iordan...

Cănelule! Într-o zi, dintr-o zi, dintr-o zi, dintr-o zi, dintr-o zi...

Adrian Păunescu: Mielul primului, editura Tineretului...

Ion Luca Caragiale: Dor de Iulian, editura Tineretului...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman. Colectia "Cutezătorii"...

PROZA

Ion Luca Caragiale: Urmărirea, schițe și povestiri...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

despre asta și despre misiunea artistului contravene mentalității medievale. Dar în afara acestei opțiuni primordiale (înfrățită în profunzime) se îndoiește el vreedată de propriul talent, de trairicul ales? Estetic, Ioanide e întotdeauna înafăliabil, eșecul ardev imaginabil...

Permanenta efuziune de tinerețe ne întărește în convingerea că arhitectul nu resimte povara înaintării în vîrstă. Cu un ochi perspicace, el observă la doamna Valsamaki noul stratificat și fascinant, uscăciunea pergamentată a pielii, bratul violaceu și flasc...

Într-un sens, el dezaprobă psihora impaciunii de care suferă acei amici la care vîrsta acționează destructiv. Disparerea marelui, slabirea tendințelor morale le raportează la lipsa de roade în activitățile creatoare...

A simțit el groaza golului, filifera de aripi ce sîmburează? Pe chipul ardent și exuberant nu citim aceste teme. Ioanide poartă o mască sublimă a detașării conferite, în afara citirii imprevizibile, cum am subliniat și în analiza anterioară, nu i se cîntăste de pe față...

La Călinescu, G. Călinescu recunoaște emoția lui reală, compătimită, amestecată, dar precizată: "adevărul este că a-vea de loc sensul tragic"

Avangarda EUTOPIE

POEZIE

George Bacovia: Plumb. Edită de Ion Luca Caragiale în 1906...

George Călinescu: Poemul, cu un cuvânt înainte de Al. P. Philippide...

Dimitrie Anghel: În grădina, versuri și proză. Prefață de Margareta Iordan...

Cănelule! Într-o zi, dintr-o zi, dintr-o zi, dintr-o zi, dintr-o zi...

Adrian Păunescu: Mielul primului, editura Tineretului...

Ion Luca Caragiale: Dor de Iulian, editura Tineretului...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman. Colectia "Cutezătorii"...

PROZA

Ion Luca Caragiale: Urmărirea, schițe și povestiri...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

Leontina Neamtu: Aventură și contraaventură, roman...

„Din pricina unei contagiuni generalizate să se fi manifestat și la celelalte personaje, atenția și naratorul privesc întâmplările, din acei unghi din care tot ceea ce ar putea provoca spaima capătă un aspect derizoriu, liniștitor. Folosit ca un leitmotiv, jocul overlăză acestuia spre regiunile-tabu. Comical pînă la formele lui grotesc invadează episoadele și permite autorului, sub motivarea unității de relatare, să evite sistematic abordarea tragediei pe un anume plan, să rețeze confesiunea, astfel încît la vedere să ajungă numai fațetele întime reconfortante...

Adversar al jurnalistului intim, cum am remarcat, G. Călinescu a fost rezervat în autoanaliză. Poate că nu exista scriitor în literatura română care să fi cedat contemporanilor mai puțin indicii cu privire la biografia sa afectivă. Datele care au devenit notorii sînt cele care se potrivește cu figura legendară destinată contactului cu publicul, cu lumea inconștientă. În tainicele surse ale sufletului, nimeni nu l-a dat voie să pătrundă. Cine citește atent secretele însemnărilor memorialistice din *Viața românească*, nr. 6/1965 (reproduse și ele din *Națiunea*, dec. 1947), nu-și poate stăpîni o deziluzie. Scriitorul vede nicidecum fotografia: un copil în rochiile de fată, un licean pantof, cu tunica pea strîmă. Nimeni nu tresăla din emoția retrăirii copilăriei...

Pe patul de spital, înainte de moarte, citeva versuri (*Obstacol invizibil* — *Contemporanul*, nr. 10/1965), scrie pentru înflăcărată oară de control drastic. Un fior al prezentei iminentă întrerupe pasărea jubilantă. Poetul se compară cu un gîndac ce aripi subțiri sub carapace, care cade în iureșul teribil, zdrobit pe deșene: „Și eu desigur mari aripi în noaptea colosală”

Rup gratis de fier
Voind să evadez spre zăua siderală
Dar mă lovea de cer”

Între manuscrisele postume se află însă și poezia *Mesaj* (*Viața românească*, nr. 6/1965), din care cităm: „În ale vieții spumo ca un dolfin mă joc”

„Și spre princa ce copii, în riset n-am pereche,
Incit ades cumuna îni codo pe-o mîncă de carne”

G. Călinescu continuă să se descopere sub chipul unui june împărat jugăbăt, avid să ia parte la spectacolul mirific al vieții.

S. DAMIAN

NOTE DE LECTURĂ

TRAIAN COȘOVEI: *Tinărul meu Ulise*

„Ghicim cu destulă ușurință care au fost modelele de care s-a servit Traian Coșovei în construirea propriilor personaje. Așa apune chiar, că a scris o carte cu „cheie”, că în fond singurele

ajutăți pe care și le-a permis ca proza să pătrundă în sufletul cititorului sunt referințele la onomastica. Prin urmare, un personaj se numește Ulise, un altul Maestrul, altele sînt Taranca, sau Pașoișul: s-ar părea, niște roluri ca în drama expresionistă, sau niște măști din alegoria clasică. Dar, în fond, nu despre un artificiu literar e vorba, ci poate de o anumită putere de care autorul și-a impus-o în legătură cu ființa contemporană, nouă”

Asadar un nou Ulise, mai precis un alt Ulise, un alt artist

Marian POPA

NICOLAE LABIȘ: cronica literară „ALBATROSUL UCIS”

Atunci este Labiș mare ca adevărat cînd, în plin echi-libru, este fulgerat de neliniște, de senzația unei prăbușiri în gol, a unei căzușii doritoare, ca în *Moartea episcopului* ori, dimpotrivă, cînd, în scut dezechilibrului fiind, însă doborât să se aştearnă liniștea unei înalte distanțări, precum în *Biografie*.

Momentul acestor neașteptate substituiții maxime vizuale insordabil al poeziei sale, zona sa de maximă iradiază, care realizează parca o imposibilă sinteză.

Biografie, scrisă în ultimele săptămîni ale vieții, se situează chiar la rădăcina acestui paradox: spaima de neant convertită în detașată contemplație, sentimental descompunerii trăit cu extraordinară vitalitate; renunțarea, alocșala, dezgustul exprimat ca un mare suflă. Sinteză rară de patos și distanțare, participare dureroasă de intensă și totodată unor filozofice de o stranie elevație: „Știu eu, mama și-a ris că mă născ într-o rodie bună; / Plînușii plîncea și-a cînta într-o noaptea ca lăună; / Trăznete reci de fortună vedea cum în zare detună; / Știu eu, mama și-a ris că mă născ într-o rodie bună; / Ea mai vedea cum în șau voi sălta împreună / Ca îndără-neșă fecioară-a pămîntului brună; / Și-n goană nebună, / vedea de pe-atunci cum răsuna / Trotopul lung și meru al galopului meu. / Știu eu, mama și-a ris că mă născ într-o rodie bună, / și că-n menit să înving vesnicii și genunș; / Dar nu știa de pe-atunci că în mine-să și-abur / Suflul prea grav și răsunet prea slab, că adună / Abur de vis și de soala ce-ar fi să răpună / Trotopul lung și meru al galopului meu. / Iată-mă și înarmat cu adevărată credință, / Cu îndrăgirea păstrată cuîntăre dinții, / Dar cu prea multă dorință să vîi, să-mi slăniți, / Brună fecioară a pații adînci și cuminiți, / Trotopul lung și meru al galopului meu”.

Bizare încercări de planuri, orgoliul de a exista întors în sete de repaos, frenezia vitală schimbată inexplicabil în plînsul unei dureri fără leac, prea-primul launtric asociat cu o bruscă luncare în goluri.

Sentimentul existenței ajunge la o expresie lirică memorabilă, abia atunci cînd, abătut din cale, se filtrează în amintire și vis, prefăcîndu-se într-o încercă dar persistentă obsesivă. Prea acută, meclind în valuri spumegătoare, senzația de viață conștientă în multe versuri ale lui Labiș, dar acestea, deși caracteristice în felul lor, nu sînt și cele mai bune. Ele trebuie să treacă prin suferința unor subtile metamorfoze pentru a se constitui într-un lirism esențial, de nobilă factură. Poet de uriașă vitalitate, Labiș devine, în chip paradoxal, el însuși cînd consimte la un sacrificiu al personalității sale prea vitale, mai bine zis în momentul consecutiv consumului de vitalitate, precum în următoarea *Contemplație*:

„Era o podgorie, poate un han, / Era și o hrubă acolo cu vin, / Sobotina adine, cu trepte-n declin, / Era o podgorie, poate un han, / Și poate, vîi, dar cred că pri-goavam / Două glezne-n alină, două albe chemări, / Și un cîntec de fată-n adine aurzam / Și plînsul vinului curs în ealdări. / Afară era o căldură de iad / Și-o muzică-a iadului scripi și pocale, / Acolo-n răcoare beznă / Lumi-

nile gliecelor albe și pale, / Plîmsetal vinului, cîntecul fetel, / Unde, venit de jos, / Și gleznele albe și gliezele / Simbur de vîi luminos / Oh, lumecose mirajii, / Tandru acolori în timp, / Mizal autor ravagii, / Subteranal Olimp”.

Conștiința poetului e bruscă incendiată de tăioase întrebări, remușcări mistuitoare și împovărate de răspunderi, într-un moment elid al *sa desparția de copilărie*. Prea marea apropiere de copilărie conferă dramei launtrice intensități de nesuportat (prefigurare a sfîrșitului) și, totodată, nu știu ce accent de stinghie, de ingeminate care tindă să anuleze tragical, dar în loc de aceasta îl potențează.

Frîmțarea intimă păstrează mereu în versurile lui Labiș un aer aproape nefiresc, un aspect convulsiv, de precipitare și — să nu uităm eventual — *arabesca*. Dar în chipul cel mai curios, chiar în această necunoscută, în neașteptarea candorii infantile la dramă, cu un efect ueneri strident, persistă farmecul. S-ar tulbură și s-ar risipi puterea sa magică, dacă versul ar fi total expurgat, purificat de infiltrațiile „artificialului”, ori de cele ale grotescului.

Notele aparent rău luate, tonul prea înalt sau, dimpotrivă, prea coborît, cu insistența, se integrează vrăjii specifice. Nevinovăția, inocularea copilăriei subștă și în cele mai crîmne mărturisiri ale „păcatului”, în repetatele incursiuni autocritice, în retoricele dezvoltări ale unei conștiințe încalcate. Senzația obscură culpabilității declarată cînd pînă la exces lîngă repetă și ea expresia incuștipabilă a dăruirii, izbucnind cu durerosă impetuozitate în relatarea afirmării ale genului său liric. Copilăria nu constituie motiv de nostalgie, nu are sedul undeva în trecut, nu este tărîmul mirific pierdut în depărtare, ci o permanentă, martorul mut și nelipsit al havelor și posomortelor confruntări, al severelor examene de conștiință. De altfel sentimentul apăsător al culpei descinde din adăncurile amintirii, întunecînd subtilitatea feerie. Amenințarea tragică, motivul sumbro al sacrificiului ascuns în condiția însăși a existenței (cu interfețele într-un mil autohton și original al artistului), acoperă tot orizontul epodoperei sale timpurii — *Moartea căprioarei*, cu o gesticiuție impetuozitate în relatarea afirmării adevăratei sale; poem al pierderilor esențiale și necesare implicate în orice act vital, impur prin definiție: „Seceta a ucis orice boare de vînt, / Soarele s-a topit și a curs pe pămînt, / A rămas cerul fierbinte și gol / Cînturile scot din fîntîna nămol (...). Ca pe-un altar ard ferigi, de flăcări vîinții, / Și stelele uimite cădău printre ele, / Vai, cum săvrea să nu mai vîi, să nu mai vîi, / Frumoasă jertfa a pădurii mele”.

Întreaga unitate element tragică, ascuns în ceea ce este primordial și de neevitat, în ceea ce este propriu-zis vital, nu se pare a fi una din obsesiile constante ale poeziei lui Labiș. Obsesie care explică și nevasta chinătoare de echilibru și stabilitate, potolită, calmată numai în viziunea pădurii natale, căreia i se confesează, gîndind în ea un

INEDIT
Fotografia: D. RADULESCU

factor de pacificare a tumultului launtric, adesea insuportabil și primejdios pentru temerurile ființei. „Iată-mă pădure-n valori moi / De liniște, de iarm și de vară, / Alungă pentru mine, pe cărări, / Prin vînt, cea mai frumoasă mai tainică și lăceasă” / *Opres-te rîpi al fîmînșirii duh / Și pe-a dă-mi, dă-mi pace, să-mi crească”* / *Liniștea spre care mai crîpsate ale experienței întime, devastatoare. Echilibrul dificil dintre certitudine și pasiune, Labiș îl regăsea în tensiunea luptei cu toate formele poetice. De o teribilă și definitivă gravitate, credințele sale politice erau aprinse și de neclintit. Știu că nutrea convingerea că este un mare poet comunist. „Trist” observa jocul „cu aceste rime-ale troului nostru prezent și concret”. Cereia atunci cadente și cuvinte care să doară. „Să doară-acest timp conștințindu-l, să doară, să cheme / Lumea la clopote și la blesteme, / Să cheme, să doară, să cheme-n vibrări repetate / Lumea la fațete și luciditate”*

În arderă orbitoare, spectaculoasă, în toată încrederea dusă la limita a ființei și poeziei sale (într-un poem care pentru Labiș firească stare de „a fi”, indiferent dacă scria sau nu), în revărsarea de energie și în lăcomia imensă de viață, cu care descende din muntii nordici și din pădurile Moldovei în Bucureștii lui Mitei Caragiale, se putea oare banii așteptarea înfigurată, paradoxală anticipație a morții? Gîtite după zece ani, versurile lăsa să se întrevadă confirmarea acestei aparent neverosimile ipoteze. Adolescent încă, Nicolae Labiș părea să considere fiecare zi trăită de care înțelegă să profite din plin, pe absolut toate planurile. Presimțirile rele (astăzi și limpede) bicicluau în el neconștient, cu un soi de exasperare, voința de a exista.

În ultimele luni de viață, toamna lui 1956, le străbătea parca, iluminat, cu o stranie transfigurare, de parca înțepuse de-aceum marea călătorie fără întorcere. Comunicativ, sociabil, cucieror de „simpatie” în relațiile dintre, părea în același timp, ferit privurilor insistente, o zonă secretă, rece și inaccesibilă, tristă și orgolioasă, ferit întim al unei distanțate contemplații. „Eu sînt spiritual aducător / Trăiesc în alta lume decît voi, / În lumea aducătorilor tari / Acolo unde cînd în cînd / Mă are în lumea voastră / În nopți grozav și zămislese comori / Și-atunci aprind mări focuri / Și zămislese comori / Uimindu-vă pe cei ce mă-nțelegeri” / *De mareașă alocă contrariu neta și numai ca explică filozofia detasare a zilelor dinaintea sfîrșitului, resemnata acceptare a temenului fatal. Clocotul de vitalitate care implacabil „ră-bunarea”, care nu-întrează și se abate, și cu prezentimentul cumplit al căreia Labiș se familiarizase de stătea vreme: „Pasărea cu clonț de rubin / S-a răbunat, într-o s-a răbunat / Nu mai pot s-o mîngii, / M-a strîșit / Pasărea cu clonț de rubin”*

Lucian RAICU

Umblu c-un ciob în mină,
Spart sub calea ferată
Încă dinaintea erei noastre
De presimțirea apropierei trenului.

Nu știu ce-a putut fi rotund
Cu această ultimă descoperire,
De aceea alerg cu el
Prin muzeul de arheologia
Să văd unde va arunca
O nouă lumină.

Îl pun în capul șarpelui
Și se potrivește de minune:
Șarpele avea un ciob în cap,
Semn al lului ars.

Îl așez în spărtura dintre două tonogre
Și vine ca de acolo,
Toți acești bărbați vinând
Și femei pieptându-se,
Constituiau un vas formidabil
În care probabil se păstra viața.

Îl pun în burta opaițului pictat obscen
Și scena se aprinde de ritual magic,
Îl înfig în colții mamutului
Și mamutul fără acest zmalț
Devine un nonsens,
Se potrivește la fiecare mormint,
Aș putea să întregesc cu el
Trupurile acestor zei.

Foste și greutăți de cincar
Pentru măsurat evenimentele
Mai dumnezești.
Ori sinul aș putea să-l cîrpec
Al femeii care tocmai șterge praful de pe
valuri.

Peste tot lipsește cite ceva,
Dar mai bine mi-l îndes mie
În cap
Și mă iluminez fantastic,
E un ciob după care tinjav
Cioburile mele găsite mai demult.

ORIENTARE

Mă iau după petele
De pe picioarele iepurilor,
Vinete ce destinul,
Însemnând fiecare altceva.

Luna are și ea vîhțăi
Pe pîntec,
Dacă stai să te uiți cu telescopul
Vezi cum e mîndră de ele.

MARIN SORESCU

Vineta de pe minile bărbatilor
Au de asemeni direcția lor,
Mușuroaiele de furnici
Nu mai sînt concludente.

Caut o regiune numai a sufletului,
Mă iau după petele
De pe picioarele iepurilor.

GEST

Salcîmului
Cînd îi cade cîte-o frunză
Îi vine parcă s-o miroase,
Ca soldații care scoțindu-și cizmele
Își trec înții pe la nas
Obielele.

E un fel de-a ne măsura drumul:
Am mai trăit o zi,
Am mai trăit o frunză.
Aproape că am vrea
Să duhnească îngrozitor,
Atunci am spune:
„Eh, ce-am mai mers!”

O, seara,
Cînd, unul cu spatele la celălalt,
Ne mirosim discret
Visele căzute, zilele, morții...

LICĂR

Citeodată mă simt așa de bine,
Totul îmi merge
Ca Isus pe valuri
Și cu virful degetelor pot să culeg aburul
Și să-l gonesc înapoi în lucruri.

Cu capul pe umeri
Îmi plac femeile,
În spatele perdelelor lor de stni,
Trebăuînd pentru binele omenirii.

Și măsoar distanțele
Între gene
Ori între două raze
Și nu gresesc cu un milimetru,
Totul îmi iese exact.

Pină cînd vine ceata,
Isus se înecă,
Îl hodorogesc valurile
Sau zutul lor
Și mi se închează fălcile
În vorbire
Ca două vise
În smola răcită.

DIN VIRF

Cineva trage de-a sfoară,
Se încrețește coaja pe bătrîni,
Ce armonică gîfîrită e lumea.
Ascult-o,
La sfîrșitul fiecărei mîini.

Cîțiva kilometri de riduri
Avem, orice s-ar zice, fiecare,
Iubito, genele tale sînt riduri,
Sînt riduri privirile mele acore.

Credeam că sîntem făcuți
Din pîlîmă de zei,
Dintr-o aripă de stea
Și dintr-una de pămînt,
Dar din cîți magneti are cerul
Nici unul nu ne trece prin gînd.

Cîțiva kilometri de riduri
E cam tot ce avem fiecare
Linia norocului - un rid mai degeaba,
Gîndurile, riduri în oxidare.

Și ca dintr-un turn de pază
Din virful celui mai înalt rid
Înima toamă smolă încinsă
În capul luptătorului livid

Care-a furat ciudata bogăție de riduri
Și fuge cu ea, încolțit,
Printre ziduri.

PUNCT

Semnalizind cu peștii din ochi
Aleargă razele sare facul inițial
Care s-a aprîț să le-asteple.

Gîndurile lui dinții
Venind din urmă convoi
Și cam triste.

Dacă vrea
Ar putea să le lase să intre:
Parîi îi sînt încă deschise,
Le și aude vîgînd,
Fiecare la locul său,
Proponînd de centre de gravitație,
Lumea s-ar retrage în el
Ca dimineața stelele în astronomie.

Stelele de altes punctul maxim
În orbita ochilor mei,
Nu aşteaptă decît să respire
Ceva mai tare
Și poate or da basca fierbînd
Sare punctul inițial.

ULTIMA ȘANSĂ

Halbați-vă la mare,
Acum cînd ați rotat și ultimul înec
Tolăndu-vă minile în lăbur,
În muntii și în ger
Și cu toată suprafața asta
Privită.

Mîi e-este de voi,
Bureți,
Scați la marginea fiecărei val,
Consumînd fiecare
Resursele de la neapus,
Resturile de la micare.

Pantru că v-ați făcut minile
Streasină la ochi,
Rîndurile și-au durat cuibul
Chiar în stomacul vostru,
Și mai aproape de casa omului.

Deci nu mai e nici o șansă
Să părăsiți uscaul,
Ochii voștri, uscat bulbucat.

STUDIU DE REPAUS

Îotă nu mai vreau să fac un pas,
Rămîn aici nemîșcat,
Alături de alții pini,
Cît mai e liber un loc de pin.

Am și început
Să prînd mușchi și licheni,
Vin la mine furnicile
Să le arăt nordul,
Nu am nici un chef,
Eu am fost pe-acolo,
Ce să le mai pun și pe ele pe drumuri
Degeaba.

E bine să te fixezi undeva
După un drum lung,
E bine, după ce ai terminat toată viața,
Să nu mai scoți un cuvînt.

Eu sînt pin
Și-am un început
Cu toate acele mele
Să cos din vînt
Un ofat.

NICA PETRE

LINIȘIE

PANORAMA PANORAMELOR

Stam trist în scaunul de soc, -
și distilam cununi de ploaie
furtunî zăceau în rădăcini
pîndindu-mă din întineric.

Răstorn în mine panorame
de-arginturi grele, de noroi,
pe Cezar îl așez în frunte, -
ostaș roman iubindu-și firea,
pe Brutus îl arunc alături
de singele care-a sfîrșit cuțitul.

Ingrămădiri de panorame!
Îmi las condeiul în desfrîu
nedînd odîmnei nici-o clipă,
descurî cetatea amăgirii
cu versul - „Nu mai pot să mor!”

PANORAMA IZGONIRII

Adame, cite acoluri pot să fie oare
pînă la marginea sufletului meu?

Tu știi, păgîne, tot poemul izgonirii, -
de cînd călăul sfînt îmi deta libertatea
de a mușca din măr-untelepciunii
sînd pe Eva-n scaunul de foc amar.

Adame, mai știi magia marîi izgonirii
ce ne-a ucis frumos reinviînd mereu
neliniștea din foșnet de pîduri
unde coboară umbra înălțării noastre
ca liliecii spînzurați invers în somn!

PANORAMA OLIMPUL DIAVOLULUI

Sînd, cu capu-ntors în văi adînci,
un demon mă trîgea cumplit în sus
spre gîndul ce-mi ucise cerul.

Desprinderea de lut îmi răsvrătise trupul tot
de mii de ani încet purificîndu-l, -
veneam din vechi filitari, de fum,
urcam pe stînci abrupte în genunchi
să mă înscriu pe verticală,
arid, pe scara diemne visuri,
liană care spînzură de cer adîncul
suindu-l prin copaci, prin ierburii,
prin apele de smalt de clarofidă,
prin serpi, prin pietre, și prin semeni:

Pe prima treaptă-am sîrutat pămîntul
și născocind un grîu de aur,
pădădam neghina pentru mine
spre-a deveni mai negru decît noaptea,
un diavol sfînt în drumul către slavă.

Pe-a doua treaptă am urzit arsul, -
mă fasciorau acele săbii de neon
din condela fiintei mele
și răsfigîndu-mă de soare
trecuri întunecat prin Paradis
ca Dante cu Virgil prin Purgatoriu.

Izbind cu furca albă a iubirii
orașul meu s-a scuturat de mucedă-ndoială,
de crimele ce dăinuiau pe ziduri, strîmb,
în smola ce spurcuse infinitul.

Pe-a treia treaptă-am adunat melancolia,
și anii ce se pierd cocori prelungi în toamnă
chemînd la balul fericirii firele de iarbă.

Tipînd m-am împăcat în nopți de gol
cu diavolul sperjur din mine
în prea rivnitul meu Olimp... Dar, vai,
născocitorul surd s-a aruncat pe cai,
cu capu-ntors în văile de fum
fugînd ascuns pe neștiutul drum.

ION BĂNUȚĂ

OLIMPUL DIAVOLULUI

- fragmente -

Dună volumul *Lacrima Diavolului*, încerc în con-
tinuare să sondez mal adînc în tainele sufletului
omenească bogat în aspirații, mereu agitat, căutător
de noi orizonturi. Am botezat noua mea carte, *O-*
limpul Diavolului. Într-un fel, această carte, - care
se va compune probabil din 1801 Cîntece, va fi din
mai multe volume și va continua drumul *Lacrimet*
Diavolului, încercînd să arunce frîmțările poeziei
în mîile de ramuri ale pomului multicolor și fără
margini al cunoașterii.

Comunismul se construiește cu oameni care poar-
tă în ei nu numai posibilitatea imensă, dar și ca-
pacitatea fără precedent de a spune lumii ceva nou,
cred că dintr-o astfel de necesitate absolută s-a
lăsat la orizont și *Olimpul Diavolului*.

Se prea știe că cele două noțiuni de Dumnezeu
și de Diavol sînt niște subtile răscoacii ale minții
omului care pe o anumite treaptă a lumii au încercat
să simbolizeze binele și răul, lumina și întunericul,
înălțarea și căderea. Dar Dumnezeu și Dia-
volul au rămas de mult în biblie! Și totuși aceste
subtile deliruri stăruie încă într-un fel sau în al-
tăl în superbele noastre capete.

Deci o neliniște și o încercare de autodepășire.

PANORAMA ÎNTOARCERII FIULUI RISIPITOR

Deschide poarta, tată, să intru în Cetate,
o umbră călătorește din vremea care-a fost -
sînt oile pierdute în cer și vîgăuni,
și lina cea de aur am risipit-o singur
să vindec goii lumii de lipsa de veșminte.

N-am ochi, nici trup, nici mîini, nici plepe,
le-am prăpădit prin veacuri în virf de bălăii, -
mi-au mai rămas de veghe speranțele în humă
și vor rodi în ferigi, în norii din amurg.

O, verile acelea fierbinți și lungi ca gîndul
unde-nropam onoruri, pe falși strănepoli,
eram gropar divin de care nici Shakespeare
nu știa,

altfel, în tragedie, m-ar fi urcat pe tron.
Sînt călătorul care din svan se infuripă,
din frunte care moare, din undă ce suspină,
din amintirea lumii, din cîntec de pîduri, -
risipitorul care s-a cheltuit în haos.

Deschide poarta, tată, să intru în Cetate
și uită de risipo ce-n lume o făcu
sub clopotul de freacăț azi nu mai am nimic
și-a mai rămas din mine un zvon în Univers.

Nu te cunosc străine, Cetatea s-a închis, -
registrele de noapte în noapte le-au pierdut,
pe Căile Lactee încearcă să mai dormi
sub frunzele de laur în gol de rădăcini.
Mă rălăceam în gînduri, în tragicul lor spor, -
suna din timp Cetatea, din clopot sunam eu.

PANORAMA ÎNGERILOR

Tot aram pămîntul: Eu și Dumnezeu, -
Eu tot brazda neagră, El tot teleleu.

Mă apuc a-i zice între două-amiezi,
îngerii tăi, Doamne, zoc printre livezi.

Put de-o lenevie strîns-nă mîdulare, -
orice trîndăvie de sub cer mă doare.

Dracu să te știe cum te porți în slavă, -
jos, îngeduința e o grea otrăvă.

Doamne! Ia-i de guler să plivim porumbul, -
se ascunde lașul... plînge năsrîmbul.

Furia mă prînde și-l adun din barbă,
și nu știu, e Domnul, sau un fir de iarbă!

Singur prin porumburi, din slava cerească,
prînd un fel de ingeri și-i pun să plivească.

PANORAMA SPECULANTULUI CINSTIT

Sed într-un ungher de cer
la taraba mea de vis
și vînd stele, plopi și laur, -
niciodată nu e-nchis.

Vînd zorzoane, ametist,
suflete ce n-au contur,
lacrimi și culori pustii,
vînd și ceala dimprejur.

Vînd metehne mari și goale,
praful tot din Carul-Mare,
gîndurile de sub frunte,
greieri, muze călătore.

Vînd papuci! Mai-cîi-sînt
ca norocul să mă poacă
să mă-mbuș de nemurire,
de mîhnirea ei cerească.

Să mă vînd pe mine însumi?
Pretul mării n-am să-l stric, -
salahor jucînd cuvînte
mă voi vinde pe nimic.

Prea grăbiți-vă prieteni, -
nu mai știu cit va fi vis,
să mă cumpărăți din vreme,
miine poate va fi-nchis.

PANORAMA FINTINII

Panorama setei pe nisip se-nînde,
lîngă o fîntînă sufletul mi-aș vinde.

Apa de răcoare se răsrînge-n oase
răscăldîndu-mi foarte buzele stioase.

Urc în cer bîrdaca să admir căderea
nu răcoarea sfîntă, gestul e plăcere.

Gestul se întinde de la cer la gură, -
noul îmi de slavă bea dintr-o făptură.

Frăslăvesc fîntina cu-apă ne-ncepută, -
revenînd din veacuri buzele-mi sîrută.

Lacrimă-i fîntina unde Tudor moare, -
n-a ucis pe Tudor, ci pe Domnul Soare.

Panorama setei pe nisip se-nînde
lîngă o fîntînă sufletul mi-aș vinde.

PANORAMA CONTRASTELOR

Extatică șopîrlă mă prelingeam în cîmp
în fire lungi de iarbă, în vîntul năsrîmb.

Rechin frumos în ape, divini mă adorau,
precum Elena-curva pe prostul Menelau.

Privighetoare tristă muream în codrul sfînt,
în trîrul de regînd, în flămură de vînt -

Un bou sublim la plugul din cîmpul nedecis, -
cerșeam un fir de iarbă din scaun de ucis

Extatică șopîrlă din cer și vîgăuni, -
de te pîndește somnul la poarta mea să suni!

PANORAMA TIMPULUI

Timpul, vechi marar, în vechea moară,
vînde piatră, lumînări, dogoare,
și iubire, și culoare,
vînde universul meu de astă vară.

Lună, greieri, licurici și iarbă grasă,
slăvile se pierd în prof divin,
trupu-mi zdrăvenit de cînt e plin
și de plîngerii, de-amintirii de-acasă.

PANORAMA CINTĂRII CINTĂRIILOR

Lui G. CALINESCU

Mireasă dintre stele, -
în cer privighetoare -
da se sfîrșește trîrul
vîzduhul rău mă doare.

Mireasă dintre gînduri,
din nopțile de noapte,
columnă de-nlîneric,
de legăndări, de șoapte

Mireasă dintre valuri,
din goluri de iubire,
îi-o: răspîndit tot trupul
în trestia subțire

Mireasă dintre cedri,
o, din Liban mireasă,
ești slava și adîncul,
neliniștea aleasă.

Mireasă cu mîrgele
din marginile sortii,
ascunde-mă sub lună,
trădează-mi cifrul porții!

PANORAMA CEASULUI

Timpul sugea peștriș secundele de aur
ale ceasului ce-mi fuse dăruit
cînd tapul se-arunca în frunza rară.

Numai mama-nalgebra miracolul surpat
lăsîndu-mi în salivă greieri
să-mi cînte-n clipe de adaos.

Frumoasă jucăria-i ceasul moștenit, -
din primul tipărl l-am făcut să meargă
rosiogolînd nimicu-ntrig în urma vieții.

Mă plicliseam enorm de ritmica bătaie
și-am tras de roata ceasului din mine
de parcă-aș scoate apă din fîntînă.

Peșeam trînd picioarele printr-un colb ăes și moale care se urca pînă mult deasupra noastră și ne învăluia într-un nor alb, murdar, înăbușitor. Razele soarelui păreau fierbinți și umede. După vreo jumătate de oră de fugă, pe spatele celor din fața mea apăruseră pe te ude, conturate de-un alb viscos. Simteam cum îmi curge și mie nădușea de pe piept, din spate, și se-adună într-un cerc usturilor sub centură.

După un ceas de alergare am ajuns. Ne-a oprit perpendicular pe poligonul de tragere, într-o margine, și ne-a comandat să stăm jos. Am țesit din coloană, mai spre spate, și m-am întins în lărbă eu fața în sus, să respir, să-mi pot reveni din fugă. Îmi vijilia capul, eram amețit, aerul cald mă frigea pe gît, iar deasupra inimii simteam un nod care apăsă. În relaxarea aceea parcă reușisem să-mi reviu puțin. Să nu cumva să-mi facă observația, că provoc debandadă, am intrat în rînd. Nu după mult timp am văzut venind dinspre oras, un pluton de ostași cu armele în spate. „Tragere”, m-am gândit. Abia cînd s-au apropiat de noi am realizat despre ce tragere e vorba. În fața plutonului, cam la zece metri, doi ostași neînarmați erau escortați de alți patru cu armele în mîini. Unul din ei, cel mai înalt, școlpăto. „O tragere cu ținte vii”.

Ne-am ridicat cu toții din lărbă. Gălăgiet de pînă atunci i-a urmat o liniște nefirească. Ostașul în vîrstă de lîngă mine m-a atins cu cotul și-a oftat. — Altă execuție.

Mai auzisem pînă atunci cuvîntul execuție, dar nu mă impresionase într-un anume fel, acum însă mi s-a părut că are în el ceva de tîlc, tăios, categoric. Am simțit că mă strînge în spate o răceală. Am început să tremur, cu toată zăpuseala zilei. Încă nu reușisem să-mi vin în fire de pe urma fugii, și-acum urma un nou șoc. Simteam că n-am să pot rezista. Îmi era ciudă că mă dovedesc atît de slab. Cel din jurul meu erau împietriți. Cînd escortații și plutonul au ajuns în fața noastră, ofițerul a comandat ridicarea și alinierea. Cel doi escortați erau la cîțiva pași de mine. Unul din ei, bălan, înalt, la vreo treizeci de ani, avea fața scursă și albă ca meșina. Privea către noi fără să clipească, cu ochii apoși, imobili, ca de mort. Celălalt, mai scund, avea pomeții proeminenți, sprincene aspre, și-și mișca maxilarele de parcă mesteca o bucată de zgîrci. Mîinile, îndoitte pe lîngă corp, cu pumni mari și degele butucănoase, se mișcau și ele în același ritm cu maxilarele, aveai impresia că se află înaintea unui meci de box.

Zbirnițul unei mașini m-a făcut să-mi mut privirea de la ei. Mașina a oprit în flancul nostru stîng. Din ea au coborît doi ofițeri superiori și-un preot militar. Ofițerul nostru a dat raportul unui colonel, apoi a urmat citirea sentinței și-o cuvîntare lungă. Unul din ei, am aflat, era condamnat pentru tentativă de aruncare în aer a unui tren militar și celălalt, pentru dezertare. S-a comandat să ne descoperim, iar preotul a trecut să-i spovedească. Ostașul înalt, cu obrazul de culoarea meșinei, s-a închinat, a sărutat crucea, după care a izbutit în plîns. Cînd s-a apropiat de celălalt, fulgerător am văzut cum îi zboară preotului crucea din mîni și-apoi a urmat o înjurătură scrisă-ni, grea de ură.

— Băga-o-ai în mîna-să de meserie, popo! Unul din ofițeri s-a repezit să-l lovească, dar pumnul s-a izbit de privirea condamnatului și-a rămas în aer. În compania noastră s-a simțit o mișcare, un fel de împotrivire tacită. Preotul a cules crucea fără să spună nimic.

Apoi i-am văzut pe condamnații pășind către maul de pămînt al poligonului, șub escortă, plutonul desfășindu-se în trăgători, cel patru ostași ascunzîndu-se în gropi, și-am auzit comanda: „loc!” Fără să vreau am închis ochii. Bubiuriile m-au asurzit și fumul prafului de pușcă ars mi-a înfundat nărilor. Cînd am privit, era prea tîrziu. Nu mai erau în picioare. În lărbă se vedeau două moșgilde care semănau cu două becele de efecte militare. Lumina soarelui, sau poate a ochilor mei, s-a întunecat. Am simțit înghițirea și mă sprîjin de ceva. Ostașul în vîrstă de lîngă mine m-a apucat de cot. Am plecat de-acolo bolnav. Noaptea am avut coșmaruri. Cînd adormeam puțin, simteam că mă sufoc. Mă sufoca un miros de fum, care s-aduna ca un ghem tare în plămîni, deasupra inimii. Persista mirosul acela de pulbere arsă și-avea să persiste multă vreme în nări. A doua zi n-am putut să mă scol. M-au dus la infirmerie. Acolo am rămas douăzeci de zile.

★

Primele nopți au fost un adevărat chin; erau lungi, nesfîrșite, abia spre dimineață dacă reușeam să adorm puțin. Șocul pe care-l avusesem la vederea execuției născuse în mine neliniște, ură, revoltă. Scenele din viață pe care încercam să le reconstitui pentru a-mi umple golul nopții erau întrerupte brusc de-acești latitotiv, execuția. Neajunsurile din timpul școlii mi se păreau fleacuri pe lîngă ceea ce-mi fusese dat să văd aici. Aici erau omorîți oameni, iar eu eram pus să privesc, să țiu aminte și să mă tem. Dar teama nu exclude judecata. Și judecata mea spunea că ceea ce se întîmplă este inuman. Găseam că dicționarul e sărac, că trebuie inventate cuvinte noi pentru a-i zugrăvi pe cei care se ocupă de asemenea lucruri. Epitete ca: „barbari, criminali, bestii, canali, brute, alienați, hingheri, ciocli” mi se păreau palide. Toate acestea însă erau gînduri... Eram convins că n-aș putea să fac nimic să-mi împiedic mersul lucrurilor. Niciodată nu m-am simțit alt de mie, de neputincios, de inutil, ca-n zilele acelea.

De ocupat nu se ocupa nimeni de cei cîțiva bolnavi care eram acolo. Încă nu mă văzuse nici un doctor. Singurul care dădea zîmbic prin infirmerie era un sanitar bătrîn nepriceps, un concentrat, se numea Rares.

Într-o dimineață cînd m-am trezit, am văzut pe patul de lîngă mine un oștăc cam de vîrstă mea. Dormea. L-am privit mirat. Seara nu fusese lîngă mine. Inseamnă că-l adusese, sau venise cînd dormeam. Era palid, cu cearcăne la ochi, iar buzele le-avea albicioase. Era agitat, dar într-o formă curioasă: pînă la linia orbitelor fața i se mișca des, aproape înobservabil, sub impulsul unor nervi, iar fruntea lui înalță avea seninătatea unei bolfi. Am bănuț că are temperatură și, pentru a-l lăsa să se odihnească, nu m-am mișcat din pat. L-am privit mai mult de două ceasuri. Aș putea să spun că am văzut atunci cum se reface un om. Al impresia că-l o pline dată în cuptor care crește și se rumenește treptat. Cînd a deschis ochii după două sau trei ceasuri, și-a aruncat bulmăoș privirea prin cameră și a cerut apă. L-am dat o cană, a băut-o și mi-a mulțumit. Am intrat direct în verbă. Puțin îngrijorat, l-am întrebat ce are. M-a privit mai mult închi, și-a uitat către ușă, apoi, făcîndu-mi din ochi, mi-a spus că „n-are nici pe dracu”.

— Sînt de-aci, din oras, ploiteștean, și noaptea... și eu ca băieții... o mai întind prin oras...

Mi-a povestit apoi că-l cunoaște pe sanitar, îl mai unge cu cîte-o sticlă de Valen și în caz de forță majoră, apelează la el să fie scutit de corvoadă. I-ajunge un an și ceva de cînd face cătănie.

O zi se naște din alta

povestire de
ALEXANDRU D. LUNGU

Mărturisesc că niciodată nu mi-au plăcut lichelele și nici oamenii care „se-nvîrți”, dar camaradul acesta mi-a fost de la-nceput simpatic. N-aș putea să spun ce m-a făcut să mă apropiu din primul moment de el. Poate că sinceritatea, poate că încrederea pe care o avea într-un om, care la urma urmei l-ar fi putut pîrî, pentru că ceea ce făcea el era o neregulă, poate veselia lui contaminantă... Tot timpul cît am stat cu el în infirmerie, și mai tîrziu, a fost un tonic pentru mine. Era un băiat dezgheat, nu un șmecher, un ins ros de viață, care știa să se descurce în cele mai dificile situații. Făcuse — mi-a povestit — trei clase de liceu industrial și-apoi intrase ca ucenic la un atelier și de doi ani era lucrător. De loc era de la tară, dar trăise în Ploiești și cunoștea foarte bine orasul. Tot de la el am aflat că generalul M., comandantul corpului cinci armată, dăduse opt mil și ceva de condamnări la moarte, dintre care cîteva sute se executaseră, iar restul fuseseră transmutate cu trimiterile în batalionul disciplinar de la Sarata, și de-acolo direct pe linia întâia. Printre cei împușcați, pomenise și de unul Petre Gheorghe, despre care eu nu știam nimic.

Mă uimea la Teodor Gonta, așa-l chema, pofta de a trăi, încrederea în viață, în viitor. Viitorul născut din prezentul acesta sumbru, eu îl vedeam ca pe-o linie frîntă. Lui însă, îl apărea plin de lumină. Îmi vorbea despre dorința lui de-a învăța. Spunea că va fi nevoie de ingineri, de profesori, de oameni pregătii, după război.

— De pe-acum trebuie să ne gîndim ce vrem, pentru că de făcut o să putem face. De pildă, eu vreau să ajung inginer, și-o să ajung. Preciș, o să ajung.

— Nu mai cred nimic, nu mai doresc nimic, l-am mărturisit eu. De cîțva timp parcă mă mișc prin piclă. Nu pot să văd mai departe de doi metri. Mîi se pare continuu că într-o zi, soarele odată spus, are să uite să mai răsăre și o să se-nopteze de-a binelea.

— Uitați ordinea firească a lucrurilor, a spus Gonta, sigur pe argument. O zi se naște din alta, și nașterea, ca orice naștere, e grea. Vedeti: de vreme ce execuțiile se-nțetesc, înseamnă că sfîrșitul sau începutul e aproape.

— Cum e aproape?
— Nu vedeți că din ce în ce mai mulți oameni refuză să lupte?
— Și dacă nu mor pe front, mor aici... E vorba de-un cerc vicios...

Nu mi-a răspuns imediat, s-a mulțumit doar să zîmbească îngăduitor. Într-un tîrziu, mi-a spus:
— Dumneavoastră, domn elev, sînteți aici în infirmerie pentru că nu puteți suferi violența și încă n-ati fost pe front... Această diagnosticul, dacă nu mă-nșel... a încheiat el, făcînd parcă o investigație...

De astă-dată nu l-am răspuns eu, dar mă mira că acest om știe lucruri pe care nu i le destăinușisem nimînuu. Mi s-a părut atunci că am vorbit prea mult, sau prea slobod, m-am hotărît să tac. Nu în sensul de-a întoarce spatele lui Gonta, ci de-a evita orice fleacuri posibile, dar nici decum ceva care ar aduce a politică, ceva susceptibil de a se putea interpreta în vreun fel neplăcut. Alitudinea mea era dictată și de faptul că Gonta mi se părea puțin cam flustrătec. Aproape la finele noaptea lipsea din infirmerie, sosea mult după miezul nopții. Eu puteam să dorm din pricina lui. Într-un fel eram complice cu el, prin tăcîntre. Cînd sosea, mă bucuram de parcă eu scăpasem dintr-o primejdie și nu el. Abia așteptam să vină, să-mi povestească aventurile lui — ah, cîți imaginație avea! — în care se perindau zeci de nume de fete. Eram curios, îl așteptam ca pe-un nou capitol al unui roman-folieton, cu „va urma”. Ne prindea ziua discutînd. Pe-atunci îl dam crezare și, ca să fiu drept, îl învidiam puțin pentru faptul că nu sînt și eu măcar în centrul uneia dintre aceste aventuri.

În prima seară mi-a povestit despre fiica unui mare proprietar de magazin de îmbrăcăminte, o magazinul exista într-adevăr în oras și numele proprietarului era exact — îndrăgostit de el „măr”. Cică era „spanchie”, dar nu conta, „pentru că spanchiile și cele cu strîngăreții sînt arzoarele rău”. Drumul plin de peripeții din grădina, unde pătrunsesse printr-o scîndură scoasă anume din gard, de cu zi, apoi pe-o scară de zugrav, pînă pe balcon, și de-acolo, desculți, în cameră, unde rămăsese pînă după miezul nopții, era descris cu cel mai mare lux de amănunte. Așteptat ca la fiice pasă și se-nțimpla ceva, dar, ca un erou de basm, odată a ieșea leșea învingător. Chiar din prima noaptea, fetelă aceastea bogate l-a dat cu piciorul, pentru că îndrăzise să-l ofere, lui, un costum de baie. „Nu sînt de acord cu amorul plătit!” l-ar fi spus. Demnitatea aceeași îmi plăcea, dar mi se părea totuși că „jignirea unei femei e... în fine...”

O altă aventură e avusese o o văduvă proaspătă, fosta soție a unui locotenent de marină, care-l lubea „grozav”, și voia să facă pentru el „orice”, îl căuta nebulă, dar lui i s-a făcut scribă și mîla de ea, pentru că atunci cînd o văzuse goală în pat, a constatat că are 6 degete la piciorul drept, și-o mai chema și Parăschiva.

Sfîrșiturile acestea brutale nu-mi prea plăceau. Gel puțin eu unul n-aș fi procedat așa. Nu făcea. Abia te cunoaște o femeie, te lubeste, și tu îi dai cu piciorul.

Nu face. Uite peste cine pică norocul!... Cînsimul acesta mă revolta și de fiecare dată mă hotărâram să nu-i mai ascult pâlăvrăgeliile. Dar nu puteam dormi, mi-era frică să nu i se-nțimpla ceva. Cînd îl vedeam intrînd pe ușă, mă făceam că dorm, dar abia așteptam să se așeze în pat, să-ncepă să povestească. Dacă nu vorbea, mă ciomoleam un timp să-l atrag atenția, apoi îl întrebam răsît:
— Ai venit? În noaptea asta pe unde îți-ai mai cheltuit timpul? O să dai de dracu! Ascultă ce-ți spun eu. Te pomenesci că ai fost iar cu vreo femeie, Aiurea...
— Zău c-am fost tot c-o femeie. Una...
— Și începea să povestească, iar eu, prin întinerie, îmi imaginam scenele... Participam cu toată ființa mea. Intimplările mi se păreau grozave. Unele mă gîndeam să mi le însușesc și să le povestesc, bine-înțelese atunci cînd n-ar fi fost Gonta de față, ca fiind ale mele. Una din ele mi-a rămas alt de vie, că de multe ori mă întreb dacă n-am trăit-o eu cîndva...

Pe față o chema Teodora. Ea revenise de două ori în poveștile lui. Alt nume n-o mai revenit a doua oară. Poate că această întimplare se petrecuse aievea, sau dorea să se petreacă... Mi-o descriese cu ajutorul cîtorva imagini necipolite, dar eu am intuit-o, din inflexiunea, din tremurul vocii lui.

— Ce ochi are... domn elev... Dacă-i adevărat că există draci, apoi la Teodora la ochi trebuie să fie. Negri, neastîmpărați, sălbatici. Și niste buze pline, și bune, ca plinea. Ați spălat vreodată vîșne coapte? Ați stăruit cu degetele pe eie? Așa-i pielea de pe obrazul ei. De cunoscut am cunoscut-o la un restaurant. Se ținea cu niste babalici. Mai era una cu ea, una Angela, o aia, boită, ea o adusese acolo pe Teodora, mi-a povestit Teodora mai tîrziu. Eu eram c-un prieten, și ea era în spate, cu el. Am vrut să aprind o țigară, și-am scăpat chibritarie jos. M-am aplecat să le iau. Cînd mi-am ridicat capul, am văzut-o pe Teodora. Ne-am uitat unul la altul o clipă, și pe urmă m-am întors la mesă. Am stat așa, pret de două pahare și simțeam că mă dădea ceva în spate, după ceață.

L-am spus prietenului să-mi dea mie locul lui și el să treacă pe scaunul meu. Prietenul a spus că nu-i bine așa. Mi-a propus să ne ridicăm amîndoi, să mergem pînă afară și, cînd ne întoarceam, să ne schimbăm locurile ca din întimplare, ca să alintăm s-ar putea să se observe și să iasă cu „părușială”. Am procedat după sfatul prietenului. Nu mă înșelaseam. Teodora mă privea. Am privit-o și eu o dată, și-ncă o dată, și-ncă o dată... Pe la unu-noaptea, cei care erau cu ele au încins cheful. Eu m-am sculat să plec. Teodora a observat. Și-a plecat genele fațet, a încuviințare. Am așteptat puțin în fața restaurantului, fără speranța că o să poată ieși. A leșit. N-a spus nici o vorbă. M-a luat de mîni și am început să alergăm amîndoi pe stradă. După o sută de pași am dat un colț, tot fugînd. Mi-am dat seama atunci că-s militar... De fapt, eram civil, că mă schimbam în oras, dar dacă-mi cerea cineva actele?... Am oprit-o.

— Nu pot merge mai departe.
— De ce, Teodor?
— Pentru că nu... De unde știți că mă cheamă Teodor?
— Te-am mai văzut și... mi-a spus cineva că te cheamă Teodor...
Am rămas ulmit. Pe urmă a întrebă tot ea.
— Pe mine știți cum mă cheamă?
— Nu.
— Teodora. Să-mi spuți Teo.
Aproape că nu mi-a venit să cred. Abia atunci am băgat de seamă că grasează, dar asta îl făcea și mai plăcută vocea. Acum nu mă mai gîndeam că-s militar. Am vrut s-o încerc.

— Nu pot merge mai departe, Teodora-Teo, l-am spus.
— Dar stau aproape.

M-a tras de mîna, am mai fugit încă vreo douăzeci de pași, și-am intrat într-o curte. Am mers pe urmele ei; ea cu degetul la buze, și eu pășind încet ca un hoi, pînă am ajuns la o bancă, într-un boschet de liliac. Ne-am așezat amîndoi unul lîngă altul, cuminiți ca niște țărani la fotograf. Am stat mult timp așa. Nu eram în stare să-l spun nimic. Nu-mi năștea mintea nimic de sol. Numai țîmpenii îmi treceau prin cap.

— Tu crezi că doi oameni care nu s-au văzut niciodată în viață, și se întîlnesc așa... cum ne-am întîlnit noi... se pot iubi? a întrebat Teodora.

— Păi, spuneai că m-ai mai văzut?
— Nu.
— Atunci de unde-mi știți numele?
— Am auzit cum îți spunea prietenul la masă... Dar nu e vorba de noi. Răspunde la întrebare.
— Nu de noi?...
— Răspunde...
— Gred că da.

Și-am tăcut iar. Mă gîndeam că totul s-a-nțimplat exact cum am văzut eu o înfîlșare pe fața lui. Nu voiam să mă întreb ce lucrez, de unde sînt, dacă am avere, cine-l tata, cine-l mama, Teo mi-a apărut ca dezbrăcată de haina aceea murdară, purtată de toată lumea. L-am luat capul pe umeri, dar cu teamă, să nu stric ceva din frumusețea chipului. Ea și-a lipit buzele de urechea mea... Ai simțit vreodată răsuflarea unei femei? Îți pătrunde în

fof corpul, te cutremură. Fără să vrei îl se desfac bratele și-apuci și stringi, și te trezești cu cine îl-are drag în brate, și buzele se caută... Uite așa am stat pînă aproape de ziuă. Abia am putut să-mi schimb hainele și să vin spre cozărăm...

Tîrziu, după ce se consuma aventura, începeam să-l fac observații, asupra rîsurilor prin care trece, cît și asupra faptului că prea se grăbește să trăiască. După mine, deși riscurile erau acoperite de plăceri, socoteam că trebuirea mai înghăduie amînlări. Mă luasem în diverse teorii, care în cele din urmă sîrșeau prin a fi neconvînșătoare; asta o simțeam și eu. În fond tinerii de aceea erau tineri: să se-nfîlșează cu fete să petreacă, nu să moară pe front, sau împușcați... Observațiile mele porneau și din puțină învidie, dar — cum am mai spus — și din teama sinceră de-a nu i se-nfîlșea ceva rău.

El mă asculta atent, aveam impresia că-mi dă dreptate, dar la o anumită oră a serit devenea agitat, și-aproape că se furia de mine cînd pleca. Mă făceam că nu-l observ.

La sfîrșitul așa-zisel convalescente, într-o dimineață, pe la ora șapte, — Gonta lipise toată noaptea și încă nu se-ntorsese — a venit în infirmerie un locotenent. Mi-am amintit de el, era cel care ne dusese pas alergători pînă la poligonul de tragere, să asistăm la execuție. Nu mi-a făcut prea bine cînd l-am văzut. Era un bărbat înalt c-o față mototoilită, de cheflui. Mai tîrziu era să-mi dau seama că nu-l gresisem diagnosticul.

— Care ești Vasilescu? a întrebat el c-o voce flegmatică și cam guturoasă. Într-un pat mai era și ostașul în vîrstă, care suferea de plămîni.

— Eu, am spus, ridicîndu-mă.
— Stai jos, mă, n-o mai face pe viteazul în țeme. De cînd ești aici?
— De două săptămîni și ceva...
— Zi, de două săptămîni și ceva... mîncînt plinea statului de pomană!... Și altceva ce mai faci?
— Păi...
— Zi... nu mai faci nimic?...
— Numai voi doi sînteți aici? Mi s-a spus că infirmeria-i plină — unde-s ceilalți?

S-a uitat apoi către celelalte paturi.

— Numai voi doi sînteți aici? Mi s-a spus că infirmeria-i plină — unde-s ceilalți?

— Mai este încă unul...
— Și unde-i?
— E... plecat pînă afară.

— Bine. Te-mbraci și-ntr-un sfert de ceas vii la adjunctura regimentului și-nțirebi de mine; locotenentul Papadopol. Să îți minte: locotenentul Papadopol, a mai spus, și a plecat.

Automat m-am uitat către patul lui Gonta. Am căutat să-mi reconstitui în minte convorbirile avute cu el. Știam că unul ostaș au fost arestați și judecați doar pentru o vorbă aruncată la întimplare... „Nu se poate! Nu se poate!” Ceva mă făcea să refuz că Gonta ar fi în stare să toarne pe careva. „Nu se poate! Nu se poate!” Încercam să mă convîng că lucrul acesta ar fi imposibil.

După un sfert de oră eram în biroul locotenentului Papadopol. Mă aștepta. Am dat un raport bîlbîit și-am rămas în poziția de drept. M-a dat la un colț de masă și mi-a spus să scriu ceva pe o hîrtie. A luat-o, a examinat-o.

— Cîte clase de carte știi?
— Am terminat liceul.
— Ce vorbești, mă? Atunci se schimbă callimera. De astăzi e să lucrezi la birou acesta — și-mi arătă o masă, în fața unui dulap de fier închis c-un rîlou. — O zi, două, o să te înțitez eu, apoi o să îți singur. Aici n-are voie să intre nimeni, afară de cei chemați care stau la cînd pas de birou. Corepondența care vine aici e strict secretă și n-e cunoscut decît eu și tu. Îți atrag atenția că divulgarea secretului este egală cu crimă contra statului și se ajunge pînă la pedeapsa capitală. Adică, — o făcînt un gest de tăiere a capului — ai înțeles.

A trecut apoi la geam, și-a început să fluiera ceva nepreris, bîlînd darabana cu degețele pe pervaz. Eu am rămas în fața biroului, nescînd încă ce s-a fac. În clipa aceea eram bucuros că bănielele mele

în legătură cu Gonta se dovediseră nelentemelate. Și mai eram bucuros că scăpam de corvoadă. Plictisit, locotenentul Papadopol s-a-ntors către masa la care stam. De la distanță, prîvindu-mă scribit, a întins mîna și m-a învîrțit ca pe-un titirez, de cîteva ori.

— Trebuie să-ți schimbi zdrențele astea puturoase. Asta la amiază. Decemdată să-ncepem...
M-a lovit în față un danf, care aducea a spirit de-natural.

Pînă la amiază mă puteam numi înțilat.

★

În acest birou se făcea trierea corespondențelor pe care o împărțea locotenentul pentru rezolvare. Eu fusesem dat să lucrez la secția de urmărire, era mai pătătoasă din toate secțiile. Prin ea erau urmăriți dezertorii și cel care nu se prezentau la ordinele de chemare ale regimentului. Or, la sfîrșitul anului 1943 și mai ales în anul 1944, cazurile de felul acesta erau destule. Practic, se proceda în felul următor: se emitea un ordin către postul de jandarmi sau poliția localității respective: cel găsit, era, după caz, trimis, sau adus în fața secției de urmărire și, tot după caz, era încorporat sau i se dresau acte pentru a fi deferit justiției militare.

Veneau fel de fel de oameni, majoritatea neavînd vreo altă vină, decît că ordinul nu-l găsisse în localitate; erau prin așteptări să cîștige o bucată de pline. Cei mai mulți nu știau să se apere, destăveau dreptate. Și doar existau porțile de scăpare. Șmecherii le cunoșteau, veneau cu acte, cu certificate, cu dovezi și cel puțin nu erau trimiși în fața judecării, pentru că de încorporare rar erau scăpa. În cazul asta se ungea oșta serios. Aici era să constată că vina e invers proporțională cu suma de care dispune urmăritul.

Pentru cel aduș sub escortă, mai ales dacă nu dispunea de nimic, locotenentul Papadopol n-avea nici-o înțelegere. Necesitatea și obișnuița de-a face rău se imbinau în el perfect; și nu exista nici o lege să-l oprimească; legea îl sprîjinea. De cîte ori se afla în fața unei victime, devenea sadic. Nu striga, nu se agita, aproape că nu-l privea pe cel chestionat; implacabil, ca un demn reprezentant al destiului pe pămînt, îl trimitea tribunalului militar, spunînd, de obicei, învariabil, una și aceeași frază:

— Ai mizat prost. Trebuia să zici „apas”. Ți-ai făcut-o singur. Eu nu fac decît să te ajut să ajungi unde trebuie.

După ce dispărea victima, Papadopol trecea la geam, bătea darabana cu degețele în pervaz și fluiera plictisit. Se-ntorcea apoi către mine și-mi spunea:

— Cînd îi văd atît de nenorocit, mi-e milă de el, zău.

Îl asemănăm pe Papadopol cu un braconier ordinar. Dimineața venea tîrziu la birou, și, plictisit, sătul de toate, lua locul ca de obicei, la geam, și-mi vorbea fără să-și înloacă fața, de aventurile avute în ajun, de faptul că iar s-a curățat la poker și că i-a scris „babaculul” — proprietar de sonde la Orzoaia — să-i trimită bani, amînîndu-l că altfel pleacă pe front cu primul eșalon. Toate femeile cu care avea de-a face le numea curve, dar, mîrlănos, le scuza: „s-au împușinat bărbații și cei care sînt, trebuie să facă față”, trupul își cere drepturile lui”. Dacă vedea vreun ofițer trecînd prin fața geamurilor, trebuia să găsească neapărat ceva de care să se lege; gura-l împoșca vorbe urite și termina prin aceeași concluzie: „pe asta-l trimiț pe front cu prima ocazie”. Nutrea profund ură, mai ales pentru un tinăr sublocotenent, Vasile Cătuș, un băiat iubit de toată unitatea, al cărui tată — colonel, comandant de regiment — fusese împușcat de fasciști, pentru că refuzase să se retragă din nordul Ardealului în urma dictatului de la Viena.

— Îmi pică el în mîna, fiul ăsta de reacționar! Așa zicea despre el.

Se pare însă că animozitățile erau de cu totul alt ordin, la mijloc fiind o femeie, așa se spunea. Mă oream cîteodată din scris și-l ascultam. Nu înțelegeam, oricît îmi sfîrșeam capul, din ce fel de aluat e plămădit acest om, și gîndul că soarta celor care se prezentau în fața secției de urmărire depindea de el, și mai ales de felul cum își petrecea noaptea, începuse să mă îngrozească.

Nu mi-a trebuit mult timp pînă să-mi dau seama că sînt pus în situația de a fi unul din furnizorii — dacă nu direct, cel puțin complice — de procese pentru curtea marțială și asta prin scrierea cîtorva cuvinte: „Se face vinovat de neexecutare de ordine... urmărit de la data... pînă la data...”

După două săptămîni am simulat că sînt din nou bolnav — de fapt bolnav eram, dar nu chiar să stau la pat — și am cerut să fiu internat în spital, voiam să scap de-aci cu orice pret; nu admiteam să fiu complice la crimă. Epiletele pe care le născocisem pentru cei care dăduseră execuția la care fusesem martor socoteam că mi se cuvin și mie. Nu puteam să fug decît prin acest șirețlic. Dar... am jucat prost scena bolii și-am fost trimis să lucrez mai departe. Dacă la început mă ferisem să țiu hotărîri de unul singur, mai tîrziu n-am mai avut încotro, în lipsa sefului trebuia să rezolv eu anumite situații litve.

De pildă, nici acum nu-mi dau seama dacă am procedat cum trebuie cu primul caz pe care am fost nevoit să-l rezolv, pînă la un punct, fără să fie locotenentul Papadopol de față, dar cred că de-aci a izvorit încrederea sefului în mine. Intelegînd deformat pornirea mea și-a zis, probabil, că sînt omul lui. Era vorba despre un ins din Moreni, după cît îmi amintesc, Dinu Făgăduș sau Făgăduș, cam așa ceva — nu prea țiu minte nume și numere — fără nici o profese, asta știu precis, urmărit de-o lună. S-a prezentat în fața mea senin, chiar puțin ironic, contrar celorlalte multe care treceau pe-acolo, de parcă mi-ar fi spus: pentru întvederea asta trebuie să vin neapărat pînă aici? I-am cerut actele. Găim, cu gesturi sigure, a scos dintr-un portmoneu de piele două hîrtii și mi le-a întins. La început, această siguranță și faptul că nu era timorat mi-au plăcut. Am cercetat ordinul, apoi m-am uitat pe foaia cealaltă; era scrisă în nemțeste. Am stăruit cu privire mai mult, muncindu-mi, cu spoiela de germană pe care-o știam, să descifrez ce spune acolo. Insul s-a apropiat de masă cu intenția să mă ajute.

— Stai lîngă ușă, l-am spus cam răsît. Am descifrat pînă la urmă singur hîrtia, cam greu, dar am descifrat-o. Pe măsură ce reușeam să înțeleg ce scrie în ea, simțeam cum mi se ridică singele la cap și mă apucă dracii. Nu altă pentru el, că se-nvîrșite, cît pentru faptul că o țara oarecare... să zicem, Egiptul... poate dispune, pe teritoriul României, de cetățeni români.

— Asta, pentru noi, am fluturat petecul de hîrtie eliberat de nemți, nu-i bun! Asta-i bun! l-am arătat ordinul.

Am văzut cum siguranța și seninătatea, întîmpinate pe față la-nceput, se sielesc treptat. A încercat să mi argumenteze, înțîl pierit, apoi, pe măsură ce cîștiga teren, a devenit agresiv, ajungînd să strecoare, în disperare de cauză, amenințări. „Pe asta îl trimiț la curtea marțială”, mă gîndeam. Dar a sfîrșit într-un mod alt de lamentabil scena, încit nu merita

...cel mai umil sentiment, mila. Am renunțat la ideea de-a trimite curții marțiale, dar l-am spus că-l conțrez; eram hotărât să-l conțrez, să știe că fac ceva... pe dovada aceluia care se amestecă în treburile noastre. Cu asta nu mă împăcam. Obiectul care-mi plăcuse cel mai mult în liceu, fusese istoria și, în carte spunea că sistemul stă independent.

Pe ciiorovăiala noastră a plecat locotenentul Papadopol. A cercetat și el actele și-apoi s-a aplecat către mine și m-a întrebat discret, gest pe care l-am apreciat.

— Si ce ai de gând să faci?
— Voiam, conform... să-l drezese acte...
— Mă, Vasilescule, mă... mi-a spus, rîzînd și bătîndu-mă cu degetele pe față, ca pe-un puști. Mă, băiatule, mă...

S-a întors către insul acela, l-a vorbit ceva, după care a luat dovada eliberată de comandamentul german și l-a întins-o.

— Stateți liber.
Insul a fîșit pe ușă mai înflorit decît intrase, sfîdîndu-mă, iar eu am rămas complet nelămurit.

— Scrie acolo, mi-a spus locotenentul: prezentat, lăsat la vatră.

Îmi tremurau minile, nu eram în stare să scriu o literă, eram prea din cale-afară de revoltat. Am căutat să-mi strunesc nervii, făcînd eforturi serioase. L-am întrebat pe locotenent, să știu și eu cum devine cazul... A ris și mi-a spus evaziv:

— Mă, Vasilescule, mă... Tu ești un băiat bun, dar ești naiv, uite asta-mi place la tine. Tu crezi că dusmanul e numai în afara granițelor? E și-năuntru. Și-aici trebuie să vegheze cineva.

Dacă pînă atunci fusesem un simplu executant orb și surd, de-aici înainte aveam de gînd ca celor ce pricep, să le-arăt eu, cu prudență, porțița de scăpare.

Către sfîrșitul anului 1943, dezertările, neprezentările se-muștură. Vestile, neoficiale, sosite de pe front erau dezastruoase. Lucram de dimineață pînă noaptea, tirziu. Ajunsesem să triez eu corespondența, s-o împart celorlalte birouri, în locul locotenentului Papadopol, cunoșteam toate secretele. Ca de obicei, locotenentul nu venea la birou decît o oră, două pe zi, să iscălească corespondența. Îi vedeam îngrijorat. Mă întreba citeodată, din senin:

— Tu ce zici de războiul ăsta, Vasilescule? Schițăm doar un gest, fără să-l răspund nimic. Costina tot el. Adică, ai dreptate, de unde să știu tu? Nici o grijă... Încă n-am scos nemții ultima surpriză din raft.

— Ai cercetat bine?... Dacă zici tu? Numai vezi, fii atent, și nici o indulgență, că altfel vin rusii peste noi.

Văzîndu-mă extenuat, a propus într-o zi să-mi aducă un ajutor. M-a întrebat dacă nu cumva cunosco un băiat destoinic și cu scris frumos. L-am propus pe Gonta cu care mă împrietenisem și-a ultimul timp îl dădeam bilete de voie în oraș. Papadopol a fost de acord, dar s-a gîndit că e bine, ca sef ce mă aflu, să mă gradeze. În trei săptămîni, am avansat, în urma rapoartelor pe care le făceam eu și le iscălea el, înții frunțas, apoi caporal, și în cele din urmă, sergent. Cu Gonta timpul trecea mai repede, îmi era de-un real ajutor, era băiat destep, pricepuse imediat despre ce-i vorba în propozițiune, dar în anumite privințe mă incomoda. Cînd sosea cite-un urmărit, nu puteam să procedez așa cum eu și eu vrut, cu toată încrederea pe care o aveam în Gonta, mi-era frică. Nu numai de el, de orice marțor. În împrejurări de asta îl trimiteam cu vreo corespondență, sau după țigări — găseam un motiv să-l expediez din birou — și cînd sosea, operația era făcută. Știam că încalc niste ordine, dar aveam satisfacția celui ce se aruncă în valuri după un us care se înecă, riscîndu-și propria lui viață și pînă la urmă salvează un om. Gustam singur din această voluptate amestecată cu frică.

Odată l-am dat lui Gonta un caz, considerat de mine mai ușor, și-am dispărut vreo jumătate de oră, voiam să-l pun la încercare.

— Era un om necăjit, mi-a raportat el vinovat, cînd m-am întors, nu-l găsisse ordinul de chemare. Avea o casă de copil. L-am trimis din nou acasă.

L-am făcut, chipurile, observație, că tratează prea ușor anumite ordine.

În citeva cuvinte, treburile mergeau, așa putea spune, bineșor.

Într-o zi, pe la începutul lui februarie, patruzeci și patru, a fost adus sub escortă un om. Jandarmul care-l însoțise, mi-a spus să iscălesc de primire și-a plecat, l-am spus omului să se loce pe-un scaun. S-a așezat ostentiv și s-a uitat la mine cu niște ochi pe care n-am să-l uit niciodată. Nu erau niște priviri crunte, tăioase, care paralizază, mai curînd păreau grele, insistente, cercetătoare, ca niște talere care cîntăresc. Mi s-a părut că mă aflu sub două lentile în stare să-mi scoțosească în cel mai ascuns colț al sufletului. La început n-am putut să-mi tin ochii în ochii lui. Mi-a trebuit mult pînă să-l privesc. Avea barba nerasă de citeva zile, fața suptă, cu cute adînci, de aceea nu-l puteam preciza vîrstă; în acte scria că numele... — și oricît încerc să-mi aduc aminte numele mi-e cu neputință, știu că porecla îl zicea „Piine dulce”, așa o să-l numesc și eu de cite ori va veni vorba de el — avea 37 de ani. Era îmbrăcat într-un fel de haină de pîslă, care aducea a raștan, dar și a suman, veche, roasă, motolită, — ceea ce te ducea să crezi că folosește și ca saltea și ca pernă și ca învelitoare — iar în minile negre, cu degete late și piele bătută, avea o traisă. Toate acestea le-am văzut din fugă. Nu-l puteam privi în vole. Mă stîngheia ceva. Simteam că mă domină. Pentru a-mi căuta o treabă, am întîrziat mult cu privirea pe acte; avea o lipsă de unsprezece luni și nici un fel de dovadă justificativă; era un caz, fără doar și poate, pentru curtea marțială. Nu știu de ce, pentru o clipă mi s-a părut că-l văd în fata plutonului de execuție. Am avut chiar senzația mirosului de pulbere arsă pe care-l asociam cu moartea. Mi-am trecut apăsător palma peste frunte, peste ochi, peste nas, — un gest devenit aproape obicei, — apoi m-am uitat pe geam, să văd dacă nu cumva vine locotenentul Papadopol, — în cazul acesta intenția mea murea. Nu era nimeni prin curte. De Gonta uitaseam. El era în birou și, ca de obicei, mă incomoda; și culmea, nu găseam în clipa aceea nici un motiv să-l expediez. „Pie ce-o fi basă-l să stea”. Am început să-l chestionez pe omul din fata mea. Lucrașe în diverse locuri, așa reținea din spusele lui și din acte: ca CFR-ist, sonдор, și-n ultimul timp, tăietor de lemne într-o pădure, din cauza asta, zicea el, nu-l găsisse ordinul. Un certificat îl arăta tată a trei copii. Exclusem aproape dintr-un început trimiterea la curtea marțială. De eliberat nu putea fi vorba; era prea risant. Trebuia să-l concen-

trez. L-am spus că-l vom opri în PS-ul regimentului. Am văzut că-l încolțește pe față o rază de bucurie, dar foarte discretă, ceea ce m-a făcut să cred că-l am o stăpînit. L-am dat în primire lui Gonta, să-l ducă la îmbrăcarea și să-l treacă la corvoadă, la popota ofițerilor; le trebuia acolo un om.

Acum că se terminase totul cu bine, îmi părea rău că fusesse marțor și Gonta, așa pe de o parte. Pe de altă parte, eram bucurios că se nimerise acolo, îl lăsa din cap o bănuială, pentru care mă făcuse să mă frîmint serios. Poate mă încercase numai, astăzi așa înclin să cred, dar eu suferisem atunci.

— Domn sergent, mi-a spus, barem să pice și ăștia cu ceva mai gras, că doar scapă de front și de alte hangarale...

— Cum să pice? l-am întrebat.
— Păi... s-a incurcat puțin... cum? chiar pe gratis? Ce naiba...
„Vasilescule, Gonta e convins că lau mită?” Concluzia lui, într-un fel, era firească. Pe-atunci conștiința și omnia se vindeau ca străchină în piață, de ce-ăș fi făcut eu excepție?

Cînd s-a întors Gonta la birou, după vreo ceas, radia de fericire.

— Știi ce mi-a spus despre dumneavoastră? „Sergentul acesta trebuie să fie un om tare de treabă”.

M-am făcut că n-aud. „Vasilescule, Gonta a fost atent la tot ce se-nîmplă?” Eram neliniștit. Operațiile astea, aparent simple, erau pînă de mari riscuri. Cred că Gonta, care avea o glorioză destal de ascuțită, a observat neliniștea mea. N-a mai adus niciodată vorba de cele înîmplăte. Tăcerea lui o socoteam periculoasă. Mai de multe ori am intenționat să am o discuție cu el, dar tot de-așteia ori am renunțat.

Locotenentul Papadopol a semnat actele ca de obicei și socoteala părea încheiată, dar...

La două săptămîni după încheierea acestei sosește la birou de urmărire o corespondență, strict secretă, de la marele stat major, prin care cerea regimamentul, să raporteze, „în cel mai scurt timp cu putință, dacă se află în unitate, oasaul cu numele de... zis „Piine dulce”, care e un comunist periculos”.

A fost o veste paralizantă. Mai întâi am simțit fulgerător situația, ca imediat să simt că-a loc de

Din ziua cu pricina, discuțiile noastre au luat sfîrșit, m-am hotărît să mă lin departe de el. Pe la popoă n-am mai dat. Sint sigur că ruptura aceasta bruscă l-a dat și lui de gîndit. Faptul că la discuțiile noastre nu asistase nimeni îmi dădea un sentiment de liniște și oarecum de siguranță. Mai exista totuși un punct vulnerabil, și anume: ca cei de la marele stat major să nu se multumească cu „răspunsul meu”. Și inevitabilul s-a produs. După cinci zile, a venit un contrordin să raportăm dacă se află „comunistul periculos” cutare — în unitatea noastră.

De data aceasta, la primirea corepondenței, erau de față locotenentul Papadopol și Gonta. „Descurcă-te acum”. Am reușit să trag cu ochiul, am văzut antelul marele stat major, așa că n-am fost luat prin surprindere, bănușim despre ce-l vorba. După ce a citit foaia Papadopol mi-a fluturat-o pe dinaintea ochilor. În clipa aceea, socot, am dat dovadă — pentru că nu știam că sint în slare — de-o stăpînire maximă. „Am mizat — cum ar fi spus Papadopol — totul pe-o carte”.

— Despre ce-i vorba? l-am întrebat serios, și cred că eram foarte convins, că într-adevăr nu știam nimic.

— I-auzi ce zice aici? Și-a citit ordinul.
— Păi nu le-am răspuns o dată? am spus eu.

Ca să nu mai stau față în față cu Papadopol, am luat registrul de expedite și-am început să mă uit în el, făcîndu-mă că nu găsesc ce caut... Mîrșile îmi tremurau. Am profitat de-o clipă de neobservare și m-am piscat pînă la stînga.

— Al Uitei-vă. Corepondența, numărul... la ordinal dumneavoastră, raportăm că nu există nici un oasaul cu numele de... la noi în unitate”. M-am uitat apoi fix către Gonta. Tu știi vreau oasaul cu numele ăsta?

— Nu, a răspuns el.
— Vasilescule, fii atent, că asta-i o problemă a dracului. Ai cercetat bine? Nu există? a mai întrebat locotenentul.

— Pot să mai cercetez o dată, doar dumneavoastră ai semnat. Ce le mai lucrăci și ăia pe-acolo...
— Nu, dacă nu este, răspunde din nou. Cite știe? Asta ne-ar mai lipsi poală.

Nici pînă acum nu-mi dăd seama ce l-a îndemnat

avloanele au și-nceput să lanseze parasute luminoase, — era de prisos, pentru că orașul și-mprejurimile erau luminate ca ziua; ardea o rafinărie chiar la citeva sute de metri de noi, ardeau niște sonde către Valea Călugărească. La gura adăpostului se produsea busculadă. Nu intrau numai milițarii în el, desi era în curtea regimentului, veneau și civili, și-o parte din ei își aduceau boccele, lădite și alte fleacuri inutile în caz că ar fi fost făcuți îngerași.

Treptele de la intrare erau masale de trupuri omeștii. Cîteva ostași curățau calea luîndu-l pe cel căzuți ca pe niște saci și aruncîndu-l către fundul adăpostului. Lîngă mine se nimerise locotenentul Papadopol, pe care-l prinsese noaptea în cazarmă, iar în fata noastră era o băbăie fardosită cu flăcăi; țineau amîndouă de mînerul unui gemantan. O vedeam pe cea bătrîna la lumina slabă a unui felinar cum își face cruce și-ntr-o liniste scurtă dintră căderea bombelor am auzit-o spunîndu-l filice:

— Te pomenesti că murim amîndouă aici, mamă, și n-are nici cine să ne dea la ziar.

Toți cei din apropiere au izbucnit într-un ris nervos, de nestăvilit. Ridicolul în această situație era amplificat la maximum.

Bombele, care la început căzuseră prin preajma adăpostului nostru, s-auzeau vijind și răbunind mai departe, spre gara de est. Se terminase și risul, se mai potolise panica, cînd deodată observ că în gara adăpostului apare un soldat. L-am recunoscut imediat, desti avea capela trasă pe ochi și-o mustăță mare, care-i astupa toată gura. Era „Piine dulce”. De cum l-a văzut, locotenentul Papadopol l-a luat în primire.

— Cum te cheamă pe tîne?
Cred că de-atunci stia ce-seamează să și se oprească înainte-a loc, scurt timp, ca după aceea s-o la razna, fără capăt.

— Să trăiți domn locotenent, mă numesc soldatul...
S-a spus un nume, dar nu al lui.

— Și unde-ai fost pînă acum?
— N-am putut să intru, era lume multă, am stat aici înăg adăpost, într-o groapă.

— De atîta dată să nu te mai prind că nu intri în adăpost cînd areți alarma.
— Am lăteles! Să trăiți!
„Va să zică, pînă la urmă a fost mai mare spăimă”.

A doua zi am aflat că din magazia regimentului lipsesc șase arme, o pușcă mitralieră și-o ladă cu cartușe.

„Asta-l cum s-ar spune, una caldă, una rece”.

Doză zile mai tirziu a sosit un copoi din biroul doț, de la marele stat major. Era ușor de reperat, pentru că era îmbrăcat prost, avea față fină și preai suspecta pe toți. Cu mine n-a discutat, dar a discutat cu Gonta. De data asta, credeam că totul s-a terminat. După o zi, însă, a plecat. Pentru mine era o enigmă cum de nu se descoperise nimic, doar mersese la o sursă precisă. De fapt, teama îmi îndrepta gîndurile doar spre un anume obiectiv, la urma urmei nici nu știam de ce venise copoul. Investigațiile pentru găsirea hotului de arme au durat pînă în ziua de 22 august, cînd, neaflîndu-se nimic, trei ostași care făcuseră de gardă în seara cu pricina, au fost trimiși în judecată la curtea marțială. Print-o stranie coincidență, în noaptea de 22 august „Piine dulce” a fost pus de sentinelă, schimbul trei la depozitul de armament. Mai tirziu era să aflu că, în aceeași noapte, a dispărut c-un camion de arme.

În seara zilei de 23 august pătrunseseră în unitate vesti aproape de necrezut: că s-ar fi terminat războiul, că s-a terminat cu Antonescu și cu regele, și cu nemții, alții, din contra, spuneau că războiul de-acum începe mai al dracului. Vestile au declanșat atitudine contradictorii: ostașii se bucurau, clijva au plecat acasă, c-auziseră c-o să li se dea pămînt; se bucurau și unii ofițeri, dar cei mai mulți căutau să dezmiată totul, să păstreze ordine. Papadopol era călîrînit și treaz; n-a părăsit nici noaptea regimentul. Cînd am plecat să mă culc, a rămas în continuare în birou.

În dimineața de 24 august, pe la ora șapte, am fost trezit din somn de către Gonta. Ținea deasupra capului meu un sac de merinde din care se vedea gîtal usat sticle. Am simțit cum îmi pătrunde în așchi un parfum de prună răscopită, de simburile amărui, ușor afumai, era pentru prima oară de la execuție cînd mă trezeam din somn cu senzația unui alt miros, decît acela de pulbere arsă, în care se asocia moartea. Îi venise lui Gonta, taică-su, de-acasă, așa spunea, și că el, Gonta, aștepta ziua asta de mult și taică-su știa c-o așteaptă, și de-aceia l-a adus un pachet de băutură, s-o cîntărească cum se cuvine. De fapt, cum eram somnoros, n-am prea lăteles ce vrea să spună; am realizat că-l vorba de-o zi, de niste băutură și mîncare, asta era principial.

La două scite de metri de gardul regimentului era o pădurice, un fel de nuc, unde se-nîlneau de obicei ostași cu fetele de serviciu, sau din mahală. Aici, pe-o petec de țără țărălă, Gonta a fost mesă. Am început să bem puic de-a dreptul din sticlă; și să-măleceam din cei doi pei fripti. Am închinat pentru toate probabilitățile, care de fapt nu erau multe: pentru ziua ocomastică, pentru ziua de nastere, am presupus că s-a logodit și-am băut și pentru logodină; am înțeles-o așa pînă s-a terminat sticla și presupunem.

Pe Gonta îl amiza grozav jocul acesta de-a ghicitul. În cele din urmă a scos din buzunar o foaie de ziar. A început să citească. Vestea că s-a încheiat armistițiul, că n-o să mai fie război, gîndeam atunci, mi-a dat o stare aproape euforică.

Pentru ziua aceasta chiar că merita să bem, dar nu mă azeam ce.

Mi-a povestit apoi, rugîndu-mă ca deocamdată să tin secret — că „Piine dulce” a plecat din regiment c-un camion de arme. Nu lătelegeam încă pentru ce-a plecat cu aceste arme și mai ales de unde și-le Gonta, dar faptul că dispărase îmi da deplina siguranță că de-acum înainte sint în afara oricărei pericol.

— Și-acum, pot să-ti pun o întrebare, e mai spus Gonta după ce mi-a povestit totul.

— Te rog.
Ce-a urmat, m-a uluit.

— De ce n-ai vrut să spui pînă acum că ești UTG-ist?...

M-am uitat la el, de parcă nu m-ar fi întrebat pe mine. Cred că aveam o mutră timpă...

— Acum poți să recunoști, a continuat el. Nu mai e nici un pericol. Și eu sint U.T.C.-ist. Așa că mie poți să-mi spui. Ai acționat înții la Buzău, de unde vii, cred...
Voiam să mă apăr. Nu m-a lăsat să vorbesc.

— Să știi, a spus el ofînd, că noptile în care fușeam de la cazarmă, nu le petrecusem cu nici o fată...
„Cum, cu nici-o fată? Dar atunci ce era cu amănutele despre care-mi spuneai?”

— După ce-o să se termine totul, a spus el amuzîndu-se, am să-ncerc să scriu niste aventuri cu fele și dacă reușesc să le scriu cum îi le-am povestit tie, — pentru prima oară mi se adresa cu „tu” — înseamnă că succesul e asigurat. Sînt, cred că sclava din „1001 de nopti” a fost pusă între viață și moarte de a reușit să născosească altele povești...
Gonta „afemeiatul” îmi apărea buzo într-o altă lumină. Aproape că îmi era rușine că gîndisem despre el lucruri atît de urte. De-abia acum încercam să înțeleg riscurile prin care trecea seară de seară, să se-nitinească cu tovarășii lui — așa le spunea — „Tovarășii”. Dar ce voiau acești „tovarăși” care erau comunisti, UTC-isti? Aș fi putut în clipa aceea să spun că „da, sint UTC-ist” dar nu vedeam de ce trebuie să mă mint. M-am apărut sincer. De data aceasta Gonta părea derutat.

— Atunci de ce-ai făcut tot ce-ai făcut?
— Dar ce anume, am făcut, mă rog?

— De ce l-ai ascuns pe-afilia, de ce n-ai trădat pe „Piine dulce”, doar știai că-l comunist? Îți știu toate frămîntările, nu mă poți ascunde nimic. Și nici nu mai are rost să ascunzi. În cazul că o să scriu o carte, o să trebuiesc să-mi explic cum poți trimite o adresă să fii sigur că n-ajunge niciodată?... Să lăsam gluma. Îmi ești dator c-un răspuns.

Nu, nu mai avem ce-ascunde, cel puțin față de el.

— Pur și simplu, am spus eu, să nu săvîrșesc acte inumane... Pentru că așa am crezut... cum să-ti spun...
Nu reuseam să mă explic și-mi era ciudă. Din ceea ce-i spunea părea că am fost inconsistent; ori nu era așa... Fusesem poate pînă la un anumit punct... Gonta a mai insistat, credea că glumesc.

— Nu, serios. Astea mergeau la birou...
— Foarte serios.

— În fond... nu vrei să te deconșpiri... nu vrei...
Uite ce, — a continuat Gonta, „Piine dulce” m-a rugat să-ti transmit că după ce s-or împleri lucrurile să-l cauți. „Să-l spui lui Vasilescule — așa a spus, așa-l spunea el — să mă caute. Eu poate n-am să-l pot găsi pe dînsu, dar el să mă caute, neapărat. Și să-i mai spui că-l multumesc pentru tot ce-a făcut pentru mine. Aș putea să spun că lu fi dator viață”. El „Piine dulce” este una din legăturile importante ale Partidului Comunist din România. De aici înainte, partidul comunist...

Eram copleșit, aproape că nu mai azeam ce-mi spunea. Socoteam că nu merit aceste mulțumiri, că orice om cîștit putea face la fel. La mine fusese o pornire sinceră, firească, izvorită din ura contra unor samavolnici. Dacă acestea erau și vedetle comuniștilor, atunci eu eram aproape de el.

Dar ce rost mai aveam armele, la procurarea cărora — bănușiam, adică eram sigur, nu-l întrebasesc, socotînd că-i de prisos — a luat parte și Gonta, de vreme ce totul se terminase?

Îmi închipuiam atunci că fiecare își va lua calabalacul, se va retrage în țara cui îl are, să se gîndească în legea lui pentru ce s-a bătut... La meditația asta dispunea și țuca și vremea, dar n-am apucat să trec gardul cazarmii că să-mi dau seama că, de fapt, aparenta socoteală de unu și cu unu era puțin mai complicată.

În dimineața aceea, tot efectivul regimentului, destul de mic pe-atunci, a fost pus pe picior de război și trimis sub comanda ofițerilor, să ta fabricile din minile nemților și să pună pază românească. Rămăsese în cazarmă doar P.S.-ul. În oraș au început împușcături, explozii, care au durat toată ziua, au continuat noaptea de 24 august, ziua de 25... S-auzeau că nemții izgoniți din oraș și-au creat dispozitive de luptă și bombardează din afară. Se dădeau lupte la gara de est și gara de nord pe care nemții le țineau pentru a se putea retrage. Gara de est era în stăpînire unităților românești. Toate le știam din auzite, pentru că, în urma unui ordin dat de comandantul regimentului, un locotenent colonel, o fentoșă care execută noile ordine, neconvins și cu teamă, n-aveam voie să părăsim biroul, nici ziua, nici noaptea. Îmi dăduseră un pistol-mitralieră, pe care-l rezeamem ca pe-o mătură într-un colț al camerei, de fapt nici nu știam să-l mînuiesc mai mult ca pe-o mătură, cînd încercătoare, cînd ogeam, un pachet de pîne de război, și-ncă un stas, tot înarmat, ca ajutor. De lucrat lucram puțin. Orice corespondență trebuia s-o duc sub pază, în biroul comandantului. De cite ori intram, îl găseam agitat, iar locotenentul Papadopol încercînd să-l calmeze.

Din dimineața de 24 august nu mai știam nimic de Gonta. Abia spre zorii zilei de 26 august era să dau ochii cu el. Gonta apăruse fără veste în usa biroului. La-nceput nu l-am cunoscut. În lumina slabă a unei lămpi afumate îi vedeam doar contururile feței. Mi s-a părut că e un spectru. N-am apucat nici să-l întreb pe unde a umblat, ce-l cu el, de ce o lipsit atît...

— Așteaptă-mă, că discutăm, mi-a spus din fugă, acum n-am timp. Am venit să știu doar că sint aici. Te-am căutat înții la dormitor.

Venise cu sublocotenentul Vasile Cățui, să înjghebeze o mică unitate. Erau la paza gîrli de vest și fuseseră informați că dispere Buzău sosește un tren încărcat cu nemți, care vor să se retragă spre Brașov. Planul lui Cățui era să-l oprească, să le ceară, cum se spune, pasaportul, dar pentru asta le trebuia oameni. Au reușit să găsească vreo patruzeci de ostași, dar locotenentul Papadopol, ca adjunct la comanda regimentului, nu veta să dea nici un om. Iar comandantul lipsea. Am înțeles asta din spusele lui Gonta. Înainte de-a pleca, a intrat la mine. Era revoltat.

— Auzi! Îi trebuie oameni să păzească lemnele și cartofii regimentului, să le păzească fundul ier. Și nemții distrug orașul. l-am spus în față, s-o știe; că n-a binevoit să scutească nici un ostes, eînd era vorba să-l trimiță la curtea marțială, și-acum l-a apucat mila de oameni. M-a chemat la ordine, dar l-a lătat-o sublocotenentul Cățui. „Ți-l miță de naști, locotenent Papadopol! Nu te deare nimic!” Știi povestea lui Cățui, cu taică-su, împușcat în Ardeal, în ‘41?... Papadopol a spus că raportează colonelului. Moșă-să-l! Asta nu trebuie fertat...

A dat apoi din mină a lehamite. Și deodată, ea și cum și-ar fi adus aminte de ceva:

— Tu, ce faci?

Întrebarea nu m-a surprins. Am înșfăcat automata, am pus sacul de merinde în spate, l-am spus oasaului să raporteze și l-am ajuns pe Cățui tocmai cînd țeșea pe poartă.

creier, în teasta și un soi de puști învelit în pîlă. Încerc să-mi amintesc ziua aceea și nici nu știu măcar dacă era soare, nor, dacă alinea, ploaie? nu știu. Mă văd doar cu adresa, cu ordinaș acela în mîini și cu niște priviri goale, de doblot, aruncate pe el. Nu puteam să gîndesc.

De fapt problema era simplă: să raportez realitatea. Dar asta ar fi însemnat să-l trimit pe omul acela direct în fata plutonului de execuție. Nemaivorbind că, la o cercetare amănunțită, se complica treburile și cu altii. „Ce să fac? Ce să fac?” Nu știam pur și simplu ce să fac. Aveam nevoie de timp, să-mi revin, să pot judeca limpede; aveam nevoie să cer ceva un stat și nu puteam, n-aveam cui; trebuia să lau o hotărîre, nu una oarecare, și nu eram în stare s-o luai.

Din fericire, locotenentul Papadopol n-a dat în ziua aceea pe la birou. Noaptea, dărîmat cum eram, am dormit profund, iar dimineața... „Pie ce-o fi”. Dimineața am înregistrat corespondența, inclusiv ordinul cu pricina, apoi am făcut un răspuns prin care comunicam marele stat major că oasaul numit „nu se află în regiment”, am păstrat copia, iar originalul l-am expediat în sobă și după ce-a ars am fîrmitat cenusa.

Pînă atunci — pentru că seara stam tirziu la lucru, și uneori pierdeam masa — eram un permanent client al popotei ofițerilor, unde, de obicei, găseam ceva resturi. Aici îl aflam pe „Piine dulce” mătîrînd sau stringînd vesela și stem de vorbă cu el. Uneori rămîneau pînă mult după miezul nopții.

să mă creadă atît de lesne. Am făcut un nou răspuns, l-am dat la somn și l-am expediat.

După ce a plecat locotenentul, pentru a-l scoate din cap lui Gonta eventuala idee a complicității, am aruncat așa într-o doară o vorbă:

— Uite, domnule, ce complicată! Din cînd trec pe-aci, eu n-am auzit de-un nume ca ăsta. Am căutat și-o registre și nu e. De unde vor să-l scoț de la mine din buzunar?

Gonta s-a mulțumit să tacă. Și un om cînd știe ceva și face, e groznic! Iar faceamem să mă serpelesc.

Mă gîndeam să-l înțînșesc și să-l spun, într-un fel, să se ferească, sau să dezerteze — ideea aceasta mi s-a părut un timp salvatoare — dar se vede că el știa mai bine ce are de făcut. Eu însă nu știam, continuam să mă chinul de unul singur. Prezența lui în regiment constituia pentru mine un semnal de alarmă, care odată declanșat, ar fi declanșat o reacție în lanț. Nu era singurul pe care-l scăpam de tribunalul militar. Bineînțeles, ceilalți nu aveau vreo vină politică, dar la o cercetare mai amănunțită, cine știe ce putea ieși la iveală. „Piine dulce” era un punct nevralgic. Vine de-a fi fost comunist, cit și tănuștea, erau socoteite pe-atunci în armată crime. Pînă la urmă am renunțat să discut cu el. Am lăsat totul să se desfășoare ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic, mai ales că cel de-al doilea răspuns părea să-l fi mulțumit pe cel de la marele stat major; n-au mai cerut nimic.

Dar într-o noapte, pe la începutul lui august 1944... Sunase alarma. Pînă să intrăm noi în adăpost,

„INTELECTUALISMUL” ETERNĂ PROBLEMĂ

Efortul de luciditate al compozitorului a avut din todeauna de împințat împotriva. Și aceste împințări au fost cu atât mai apăsătoare cu cât a fost mai tenace direcția muzicală și de a nu se lăsa dus de o mentalitate sentimental-conformistă, ci de a manifesta ca gânditor clarviziionar asupra existenței, asupra rostului său ca artist pe această lume și în seria celor ce l-au precedat.

„Muzica își pierde căldura afectivă, se transformă într-un arid și plătios exercițiu cerebral” — cam așa s-ar putea formula unul din reproșurile adresate compozitorului care înțeleg actul creator ca expresie a unei gândiri, a unei înfrigorată concentrări intelectuale. După Johann Adolf Scheibe (1708—1776) lucrările lui J. S. Bach sînt todeauna artificiale și obscoare, aride și nu dispun nici de caracterul emoțional, expresivității și judiciozității pe care le au lucrările lui Telemann și Graun. Sentimentalului Rousseau definiția dată de Rameau îl produsea aîta indignare încît îl făcea să-și caracterizeze contemporanul ca pe un „compozitor cu mai multă abilitate decît fecunditate, mai multă știință decît geniu, sau cel puțin un geniu sufocat de prea multă știință”. Un Bach arid și un Rameau pedant: cine mai ia în serios asemenea imputări în secolul XX? Se pare însă că muzicienii nu sînt dispuși niciodată să tragă învățăminte din erorile care au prezidat la înțelegerea ma-

rilor compozitori de către contemporanii lor. Ciclu de 24 preludii și fugi ale lui Șostakovič, replică modernă la „Clavecinul bine temperat” al lui Bach, era primit de unii critici într-un spirit care reproducea perfect opacitatea lui Scheibe: „e prea evidentă munca constructivistă a muzicianului-arhitect, care construiește complexul edificiu polifonic”. Obsesia realismului (și încă înțeles într-un fel pedestru, cotidian), a unei emoționalități, ce trebuie ostentativ afișată — această obsesie s-a dovedit la unii critici contemporani alifit de despotici, încît i-a făcut incapabili să înțelegă chiar și valori fundamentale ale patrimoniului clasic. Imaginați-vi-l pe Beethoven, și încă în formidabila sonată pentru pian op. 106 („Hammerklavier”), vinovat pentru abaterea de la realism și cochetare cu formalismul. „Urta inventivitate și fantezie a compozitorului — scria cineva despre finalul sonatei — nu duc din păcate la rezultate artistice întregi. Fuga finală a sonatei... nu dă imagini reliefate, limpezi. Cauzele rezidă mai ales în tematismul abstract al fugii și apoi în metodele abstracte de dezvoltare. Rolul procedeeelor speculative este extrem de mare, caracterul abstract al temei se accentuează prin însușiile intonațiilor vecine ale contra-subiectului...

Poate fi considerată această soluție a finalului din sonata op. 106 o simplă necesitate a lui Beethoven? Credem că nu. A fost nu o necesitate elementară, ci rezultatul dezvoltării conștiente a unei idei unilaterale... Gigantica fugă nu aduce o adevărată rezolvare a sonatei op. 106, ea se îndepărtează de această rezolvare, îndreptându-se spre lumea abstracțiilor intelectuale” (I. Kremlev: „Sonatele pentru pian ale lui Beethoven”). Să se înșelă asupra unui muzician contemporan este, să zicem, mai mult sau mai puțin omeneșc (deși nu întru totul scuzabil). A deforma însă, sub constrîngerile ideilor preconcepte, valori clasice față de care firesc este ca oamenii să dovedească (și de obicei așa se întimplă) o sportă comprehensiune, — o asemenea atitudine este de neacceptat.

Celor înclinați a vedea în muzică numai o sursă de incitare auditivă, intenția compozitorului de a depăși sonorul, de a se ridica în lumea ideilor, le apare ca o trădare, încălcare, profanare a muzicii. Pentru a fi comis acest păcat, Wagner se vede contestat de Nietzsche în însăși calitatea lui de muzician: „Întreaga sa viață, Wagner și-a petrecut-o repetînd că muzica sa nu este numai muzică, ci ceva mai mult, infinit mai mult. „Nu numai muzică” — nici un muzician nu vorbește așa... Muzica nu este niciodată decît un mijloc — aceasta era teoria sa și totodată singura practică de care

era în stare. Dar nici un muzician nu gîndește astfel, Wagner avea nevoie de literatură pentru a convinge universul întreg să-și ia muzica în serios, să o creadă profundă, dată fiind că exprimă infinitul. Apropierea muzicii de filosofie este luată în deridere de Nietzsche, care vede în aspirațiile metafizice ale lui Wagner o camuflare a neputinței muzicale: „Wagner a devenit moștenitorul lui Hegel... Oamenii care se entuziasmau pentru Hegel, se entuziasmează azi pentru Wagner, școala sa compune în stilul lui Hegel. Înainte de toți adolescenții germani a fost cel care l-a înțeles. L-au fost suficiente două cuvinte: infinit și semnificație... Nu cu muzica i-a cucerit Wagner pe tineri, ci cu ideea: bîlsugul de enigme din arta sa, jocul de-a baba orba în mijlocul setelor de simboluri, policromia idealului său — iată prin ce îl seduce pe tinerii” („Cazul Wagner”). Intervenția ideii i se pare lui Nietzsche funestă pentru frumusețea muzicală; luată ca ritm în sine, muzica lui Wagner este pur și simplu o muzică proastă, probabil că cea mai proastă care s-a putut scrie vreodată”. Subordonându-și expresia unui (el transcendent și realizînd forme deosebite de cele ale frumuseții muzicale pure, compozitorul se vede atecat ca instaurator al unei dizarmonii supraîncălzite, nemuzicale. Iată cum era întîmpinată, la apariția ei, „Pelles et Mélisande”: „Printre diferitele elemente ce alcătuiesc orice muzică sînt două pe care — după chiar spusurile admiratorilor — autorul lui „Pelles et Mélisande” le-a suprimat în mod deliberat: unul este ritmul, celălalt — melodia. Cînd — și aceasta nu este cea mai mică originalitate a lui Debussy — că, primul între compozitori, și-a ținut și a cîștigat rămasăgul de a scrie o partitură fără o singură frază — ce zic! — fără o singură măsură de melodie. Lipsită de melodie și ritm, muzica lui „Pelles et Mélisande” nu valorează sau nu există nici prin simfonie, căci simfonia fiind dezvoltare, ea nu e posibilă decît acolo unde se găsește ceva de dezvoltat, iar orchestra, care nu servește nici pentru expunerea nici pentru elaborarea unor teme formale, nu mai poate fi întrebuintată pentru obținerea unor timbre azeabile. Lipsită de interes pentru spirit, ea este todeauna lipsită de farmec pentru ureche. Orchestra lui Debussy face puțin zgomot, sint de acord, dar acest mic zgomot e urit. Nimeni nu e mai îndreptățit ca autorul lui „Pelles et Mélisande” să prezideze la descompunerea artei noastre. Tot se pierde și nimic nu se creează în muzica lui Debussy. O asemenea artă este însăși și raufăcătoare” (Camille Bellaigue). Cum vedem, deriva muzicii dintr-un mesaj filosofic este privită ca o decadentă

pe care intransigența fanatică nu s-a sfîșit s-o denunțe ca pericol social. Atît de opus lui Wagner, Debussy se întîlna cu el pe banca acuzării de decadentism, căci Bellaigue rețea aproape literal învinuirile lui Nietzsche: „Arta lui Wagner este o artă bolnavă. Problemele aduse de el pe scenă sînt adevărate probleme ale istoriei... Wagner este un nevropat”. Invinuirea de intelectualism apare aproape invariabil însoțită de acest reproș al dizarmoniei antimuzicale și incoerente. Încă de la Rousseau, care nu se mărginea să-și impute lui Rameau că și-a sufocat geniu cu prea multă știință, dar îl mai acuza că „și-a făcut acompaniamentul atît de încurcat și încîncat, încît capul aproape că nu mai poate suporta harababura diferitelor instrumente”. Marea fugă op. 133 de Beethoven trecea în Joseph de Marliave (cel mai important comentator al cvartetelor beethoveniene) o senzație de uscăciune și asprime: muzica e plăcută, spune el, doar cînd îi privești grația în partitură, nu și cînd o ascuți, căci abstract concepută, „elle entasse des duretés sur duretés”, și asta o face „inquiete, presque pénible”.

Indignările antiintelectuale provin din fetişizarea specificului emoțional — diversănt al muzicii, a căruia supraapreciere umbrește pentru mulți ascultători însemnătatea factorului reflexiv, exprimat în riguroasa construcție și profunzimea mesajului, indispensabile unei mari valori compozitice. Refuzînd muzicianismului dreptul la înalta eugelenă, învinuirile de tipul celor mai sus evocate se dovedesc a ignora o condiție vitală a marii creații iar autorii lor se condamnă a nu înțelege decît o parte din frumusețea muzicii — cea legată de satisfacția imediată, senzorială. Ceea ce nu înseamnă că premeditarea intelectuală nu poate uneori prejudicia reușitei artistice. Dar nu din cauză că, prin intervenția ideii, sanctorul muzicii ar fi profanat, ci pentru că elaborarea cerebrală a operii nu izvoarează dintr-o trăire intensă, nu are acoperirea convingerilor lăuntrice, a necesității imperioase de expresie, dacă vrei, a talentului. Este pseudofelicitatea compozitorilor care pornesc de la scheme: „combina, construiește, inventează teme care trebuie să transmită idei; le dezvoltă, le transformă, le opun altor teme, care reprezintă altele idei, fa metafizică dar nu dau muzică” — spune despre el Debussy. Bineînțeles, faptul că unii, în loc să combine teme, combină serii, nu schimbă cu nimic esența situației.

George BALAN

PRIM PLAN

Invitat să realizeze o reproducere cu lucioasă vedea filmului „Arta este un lucru mare” Lucyna Winnicka, sora lui Kawalerowitch.

La Festivalul de la Venetia. În afară de de Juriul oficial funcționează și o sumedenie de alte juriuri reprezentînd diferite organizații și asociații. Anul acesta, premiul Juriului CIDALC (Confederația Internațională pentru Difuzarea Artelor și Literelor prin Cinematograf) a fost decernat filmului canadian Buster Keaton fuge încă, un documentar realizat cu puțin înainte de moartea marelui comic, în timp ce acesta turna ultimul său film.

Deși este cunoscut mai ales ca autor de comedii, scenaristul Jean Claude Carriere (co-scenarist al tuturor filmelor lui Pierre Etaix) e folosit și de regizori „serioși”. După ce a semnat scenariul filmului lui Bunuel Jurnalul unei cameriste, Carriere pregătește pentru același regizor o adaptare a romanului lui Kessel, Fraumea și Iel. Interpretînd Villerul film, care va trata problema căsătoriei, vor fi Catherine Deneuve și Michel Piccoli.

Pentru filmarea unei secvențe din filmul său Hotal, al cărui erou este interpretat de Belmondo, regizorul Louis Malle a paralizat circulația pe strada Elysee, pe care se află rezidența generalului de Gaulle. În acea zi la Palatul Elysee nu s-a dat nici o recepție, nu a avut loc nici o manifestare oficială, însuși Președintele s-a refugiat în afara Parisului, la Colombey. Malle a fost obligat să filmeze acest cartier, deoarece acțiunea filmului său se petrece în Anglia și, din tot Parisul, aerul cel mai britanic îl are cartierul prezidențial.

Regizorul american Stanley Kramer pregătește un nou film, despre care nu se știe încă nimic, cu titlul mult și cu titlul Ghel, cine-l invită, e departe de a sugera ceva.

Cot la cot cu tinerii regizori al noului val cehoslovac, continuă să activeze neobosit și Martin Frič, unul dintre veteranii cinematografului cehoslovac, care termină zilele acestea cel de-al 82-lea film al său de lung metraj. Oamenii circului au ceva de vedea pe Emilia Vasayrova (drăgășa călărășă din Cind vine pisica).

EXPOZIȚIA ANTICARILOR

Toamna partizană, multicoloră în chiar înima orașului, prin lejuții câteva manifestări de artă, deschînd astfel sezonul marilor întîlniri ale publicului cu arta, cu reartele, concerentele, ilbrările... Unii dintre evenimentele adunînd în jurul lui o lume festinului clădită de oameni cărări și confruntări a fost și marea expoziție de anticari, deschisă între sîmbătă și duminică, în somptuoasa clădire a „Grand Palais”-ului, organizată de Sindicatul anticarilor francezi și Confederația Internațională a Neguțătorilor de opere de artă.

La Paris „anticar” e și buchiștii cu lada lui de cărți, desene și fotografii, ori cu felurite fărîme ale unor epoci reconstruite din nasturi, decorații și espolet. Dar nu despre acești anticari e vorba, ci de marii pasionați ai obiectelor de artă, cărți rare, mobile de stil, arme, tablouri, stampe — un gen de artiști discret, un fel de vestale, amestecîndu-și delicat pe Hermès în horele mari sau mici ale muzeelor redescoperite.

Complexă ca manifestare, interesantă în cuprinderea ei, conștinuînd un veritabil examen de seriozitate și conștințiozitate profesională, devenită o condiție imediată a înținerii al oamenilor de gust din lumea înțregă. Desigur, pe un astfel de compartiment pe reprezentanții caseilor, magazinelor și întreprinderilor specializate în vânzarea obiectelor de artă — și întîlnit pe un vast partier conceput ca o grădina cu flori, fîntini și verdeață, expoziția devenise locul unor agreabile plimbări instructive, contactul direct cu remarcabile valori spirituale și materiale, o veritabilă lecție de organizare și prezentare și un excelent prilej de a compara epoci, obiecte, preferințe...

„Vechituri” de ieri, azi noui și de ieri pentru noi — ar fi deosebită dată acestui negoi de tranzit permanent al tuturor timpurilor sugerate prin această mare avere pe care trecutul ne-a lăsat-o. Intr-o formă sau alta, moștenire.

Cam patru grupe mari de obiecte compun grupul subiectiv mîler de lucruri expuse: piese de mobilier — mobile, bibelouri, oglinzi, covorașe, vase și obiecte decorative, antichități, tablouri și cărți rare. Suplimentar — câteva compartimente de bijuterii și argintarie, plus interesante demonstrații decorative de epocă, stil moderne, plante, grădini miniatuiale și armonii diverse.

Peste 170 de firme alcătuiau o ploșce de artă în care se concentra evoluția citorva milenii de creație, idei, muncă și evoluție, lăstînd impresia unei universități originale unde fiecare vizitator era liber să-și stabilească preferința pentru un gen sau obiect, pentru un stil sau pentru o perioadă lungă sau scurtă din lungul unor secole. Din curiozitate am urmărit sursa de lumină a omului și mai puțin vechi, în opazi pină la excentricul lampad, o sumedenie de forme și interpretări după timp, după situație, după necesitate: o înensă fantezie creatoare.

Ne-au impresionat rafuțele plîșci cu cărți mai puțin vechi, în schimb ediții rare scumpe, luxoașe, multe dintre ele prezente și în librării, dar înt-adevăr, volume de mare preț artistic.

Întro pauză consumată cu o cafea-express, pregătută elegant în incinta expoziției, reflectam la valorile pe care le-ar fi putut prezenta și țara noastră dacă cineva dintre „anticari” noștri ar fi prevăzut acest eveniment. Desigur că organizația noastră „Anticariatul de stat” ar fi putut obține o colaborare cu organizații acestor expoziții, bazate pe o colaborare de eteva țări. Considerăm căre gînd în stand românesc unde s-ar fi putut prezenta volume rare, stampele, hărțile și altele obiecte de artă, deosebit de vechi, românească, poate chiar câteva colecții de țesături, costume populare, deosebit de frumoase, pe care s-ar fi putut prezenta sau vase de lemn — frecvent la noi și care n-ar fi trebuit să rămîie în țesăturii noastre naționale. Am fi curbit însă atenția publicului subiectiv de piese inedite, cîteva sau mai multe, mult prețuite în occident.

Ca idee Expoziția anticarilor, a treia biennială de acest gen, e o stimulare și o răspîlă adușă asprete categorii de oameni pentru care cuvîntul „anticar” e sinonim cu dragoste, cu finețe și poezie, cu frămîntare, alogărită, investiții și nu întotdeauna cu un câștig asigurat. Ca substanță profesională, expoziția e dovedă unui spirit de organizare excepțional și momentul de calificare supremă, un multipu dat de artă oferit publicului și contemporanității.

Prin niște afișuri trezite abia în cele patru ore de vizită, cu anticari pe care Bucureștii noștri li păstrează prin spațiile cîte unui prîștîi rată de cărți, ne-am scosotit datori să-i cităm în conversațiile avute cu figurile viștoare ale domnilor cu tădăie sau ale domnișoarelor romantice căzute în extaz în fața etei unei ciudățenii de piatră, de aur sau de catifea. Si ne mingiam suspinul, gîndindu-ne că poate pină la următoarea expoziție, anticari noștri vor găsi un prilej, ori un mijloc de colaborare pentru o participare pornită din antichități noastre și duși pină la cartea și opera de artă a secolului românesc prea puțin știute prin străinătate...

CARNET PLASTIC

Un album VELASQUEZ

Editura Meridiane ne surprinde, plăcut, cu un nou volum de artă. De astădată Velasquez. Ca și în albumul precedent — Giotto — pictorul și opera lui ne sînt înfățișate prin extrase din articolele ocazionale ale unor critici de artă, români și străini, pe care, parcurîndu-le, cititorul poate trage concluzia că Velasquez este un mare pictor. Ne întrebăm însă dacă numai atît urmărește editura și dacă nu cumva cititorii îi cunoștea mai demult fama.

Cum într-o precedentă și redusă recenzie a albumului Giotto, am combătut procedul acesta socotindu-l insuficient pentru inițierea amatorilor prin cîteva considerații de ordin general, de data aceasta vom „instrumenta” pe viu. Editura a extras optsprezece texte din articole scrise de critici și istorici de artă, români sau străini, optsprezece nume de prestigiu internațional dintre care cîteva de mare autoritate: René Huyghe, Ortega y Gasset etc. În toate aceste texte se vorbește prea puțin, prea în treacă și dispart despre ceea ce apare și adevărat lui Velasquez și totuși foarte clar despre ceea ce nu-i aparține dar i se atribuie.

Să extragem din aceste texte cîteva moște: „...Predecessorii săi interogau natura spre a descoperi în ea forme care să se apropie de echilibrul unor proporții ideale...” (Jacques Lassaigne).

„Și iată că Velasquez-ul nostru adună cîteva hainanale, oameni de nimic, murdari, vicleni, inerti, drojdia orășului și le spune: „Haide să ne batem joc de zei. Pictorul care folosește clar-obscurul face ca raza vizuală să urzeze raza de lumină în rătăciunea ei din obiect în obiect. Velasquez cu o îndrăzneală formidabilă, realizînd marel act al disprețului pentru volum chemat să dea naștere unei noi picturi, își îndreaptă privirea pironind obiectul dintr-un punct fix...” (Ortega y Gasset).

„Dar în ceea ce-l atrage pe pictor... sînt tocmai aspectele discrete... schilozii, fierarii, băutorii... În acest sens cel mai mare precursor al impresionismului a fost, fără îndoială, Velasquez, care a știut să treacă, în cursul carierei sale, de la expresia tradițională, la impresia optică” (René Huyghe).

Iată cîteva merite care i se atribuie lui Velasquez și care sînt de fapt ale lui Caravaggio, pe care numai Alpatov îl pomenește într-unul din extrase, într-o frază nelămuritoare: „Velasquez este fără îndoială un pictor mai mare decît Caravaggio, fără să fie mai talentat, fără să aibă mai mult geniu, dar cel care scoate pictura europeană din manierismul în care căzuse în a doua jumătate a secolului al XVI-lea, care se întoarce la model și la natură — ca și Giotto cu circa trei sute de ani în urmă — a fost Caravaggio. El este primul care simplifică pictura desființînd cadrul, decorul și ornamentul, deschînd drumul picturii moderne, care pictează pentru prima oară oameni vulgari și scene scotoite triviale, el a dat o nouă interpretare clar-obscurei și a făcut posibilă din punct de vedere a unei noi luminosități a tabloului pictura lui Velasquez, Rubens, Rembrandt, Vermeer van Delft etc. El este acela care a trecut de la impresia optică precum se exprima René Huyghe.

„El a deslușit autoritatea anticului” — după cum se exprimă un contemporan — adică a lui Raffaello și a lui Michelangelo, adică acea care se referă Jacques Lassaigne în paragraful extras de noi din textul tipărit de editură. Or este greu de presupus că autorii folosiți de editură nu cunosc istoria artei europene și atunci înseamnă că sistemul pe care l-a adoptat editura ca introducere la opera unui artist este defectuos. Faptul este și mai grav fiindcă el dovedește că planul editorial în materie de popularizare a artelor plastice este greșit conceput. Este, desigur, greu de închipuit un plan din care marile figuri ale plastice europene să lipsească, dar pentru un public setos de inițiere în acest domeniu, într-o țară în care mai ales în ultimii ani s-a întreprins ceva substanțial în sectorul acesta, un plan editorial trebuie să pășească, cu perseverență, din prag în prag, adică să nu uite pe acei artiști care au marcat o inovație în evoluția artei europene, chiar dacă din punct de vedere pur artistic ar fi mai puțin importanți sau, oprindu-se numai la stelele de primă mărime, să își prezîntăm astfel încît să ne apară nu numai personalitatea lor ci și sursele de unde au pornit și influențe pe care le-au primit. Arta europeană fiind ca un lanț, în care fiecare verigă este legată și de cea precedentă și de cea următoare, credem că singura cale de a o face înțeleasă este cea istorică.

Evoluția artelor plastice în Europa ca și schimbarea stilurilor sînt legate de momentele istorice și de apariția unor personalități sensibile la variațiile de atmosferă spirituală, la climatul respectiv al vremii lor. Puterea talentului cu care se exprimă năzuințele colectivității naționale respective, dar care, întotdeauna s-a înscris într-o arie mai vastă, europeană, s-a sprijinit în permanență pe niște date care n-au fost niciodată, cu exclusivitate, locale. Dintre toate domeniile de activitate spirituală, din punct de vedere al unității culturii europene, a cel al artei este cel mai elocvent. Arta continentului nostru, în ansamblul ei, este rezultatul unei strîse colaborări între popoarele care îl locuiesc. Nici o țară din Europa nu poate revendica, în această materie, vreo inovație care să-i aparțină în exclusivitate. În Europa a existat întotdeauna o pasiune pentru artă, de o amploare și de o continuitate neînțînă pe alte continente. Nici o țară n-a fost mai îndrăgită și n-a avut o circulație mai largă decît pictura: fie ea cu sfinți sau fără.

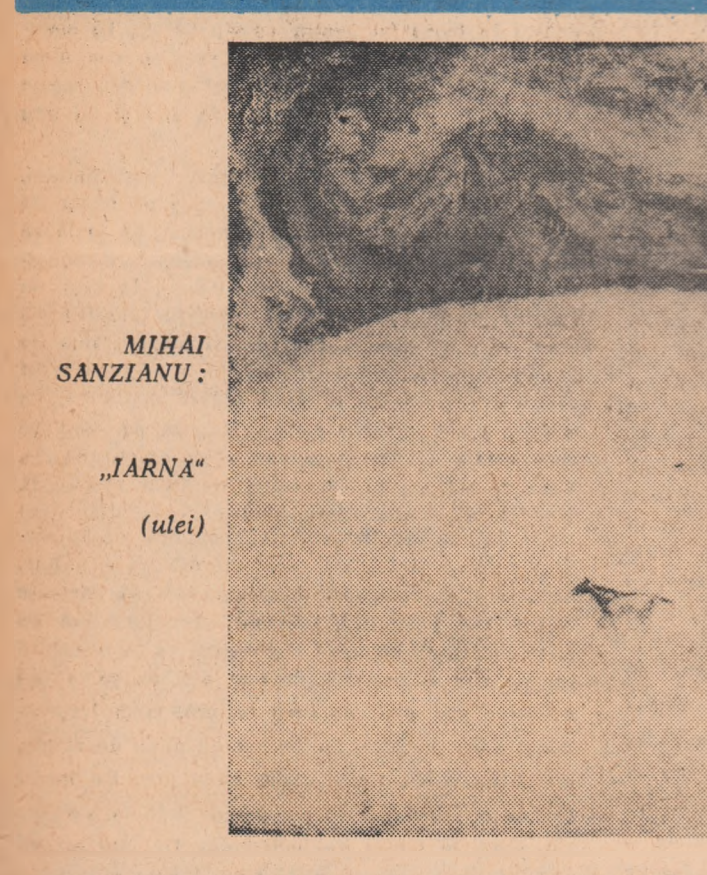
Velasquez a vizitat de două ori Italia și pictura lui Caravaggio, reprezentînd la vremea aceea un scandal public, n-a putut să-i rămîie necunoscută. De altfel toată opera lui, ca și a altor mari pictori ai sec. XVII, ne dovedește că l-a cunoscut cu de-amănuntul și l-a studiat bine. Și iată cum toate aceste nume prestigioase care semnează textele alese de editură, ca elemente de inițiere, nu conduc pe cititorii la o cunoaștere veritabilă și la concluzii juste.

Editura Meridiane ne promite, pe cîrînd, un Raffaello, un Vermeer și un Van Eyck. Așteptăm cu nerăbdare aceste albume care închină ochiul și inima, dar și cu speranța că vor fi din ce în ce mai reușite.

MIHAI SANZIANU

„IARNA”

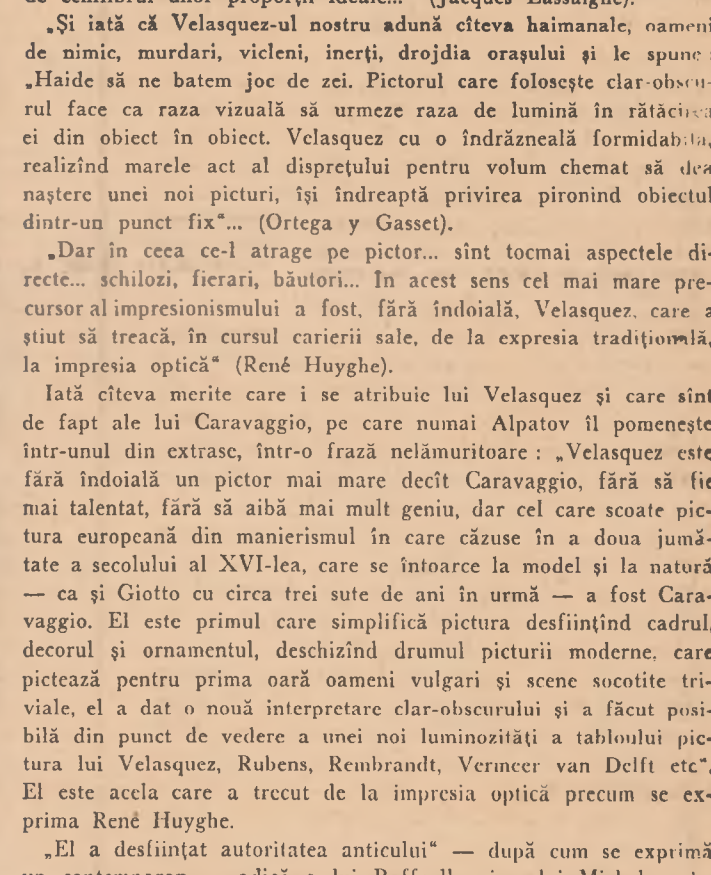
(ulei)

Manuela GHEORGHIU

Baruțu T. ARGHEZI

„UN LEU PRINTRE OAMENI”

Ion Miclea — un strălucit autor de fabule în imagini —, ne propune prin ultima lui carte un manual de psihologie leonină.

Evenimentul depășește valoarea actului fotografic, cu oricîtă virtuozitate regizat, și intră în literatură. Cine e Leul lui?... Este de fapt eroul, psihologie excepțională, genul dacă vrei, adică Mozart Alexandru cel Mare — Wagner — Michelangelo — Homer, toți laolaltă puși în patru labe, înbrăcați în fascinanța piele a puterii feline și silii, cu înconștințate, să joace povestea unui pui de leu. Ce travestire mai interesantă se poate inventa?

Trădese povestea e pilduitoare, o vom examina. Miclea și-a luat răgazul și vogașe s-o exploreze, împrumutînd pentru această turbulătoare experiență un pui de leu de la grădina zoologică, înconștințat în domiciliul său din București. Conviețuiea cu această pîșcă pîșcă, genul dacă vrei, adică Mozart Alexandru cel Mare — Wagner — Michelangelo — Homer, toți laolaltă puși în patru labe, înbrăcați în fascinanța piele a puterii feline și silii, cu înconștințate, să joace povestea unui pui de leu. Ce travestire mai interesantă se poate inventa?

Trădese povestea e pilduitoare, o vom examina. Miclea și-a luat răgazul și vogașe s-o exploreze, împrumutînd pentru această turbulătoare experiență un pui de leu de la grădina zoologică, înconștințat în domiciliul său din București. Conviețuiea cu această pîșcă pîșcă, genul dacă vrei, adică Mozart Alexandru cel Mare — Wagner — Michelangelo — Homer, toți laolaltă puși în patru labe, înbrăcați în fascinanța piele a puterii feline și silii, cu înconștințate, să joace povestea unui pui de leu. Ce travestire mai interesantă se poate inventa?

Destinulul. E fatum! ...Cominte, ca ne leu filozof, merge apoi la școala. A făcut-o și Schopenhauer înainte de a fi leu, au făcut-o și Kant și alții. Dar ajuns aici leul nostru intră într-o altă scară a enigmaelor, care de care mai complicate și mai scandaloase, toate venite să-l înureze, să-l mistifice, să-i abereze conștința primară de leu. Ce e cu număratoarea? Fiindcă leul e silit să descopere teoria elementară a numerelor, a cifrelor unice și a seriilor, periculosă pentru ideea de personalitate. Ce e cu arta? El face cu colții un examen estetic-chirurgical al unui cap sculptat. Pină la urmă urlă... Totul îl conștințează, îl năcește, îl pulverizează, atentează mortal la imaginea lui despre sine, totul e merit — dacă înțelegem! — să-l zdrobească. Si el înțelegem!...

El conștințează să intre, pină la urmă, la circ și să devină un leu cumscead. Un leu dresat? Nu, un leu filozof.

Leul lui Miclea a înțeles examenul suprem al trecerii instinctului prin urechile acului pină la mersul pe sîmă. A izbutit, iar acum primeste aplauze, sub mîna caldă a Lidiei Jiga, o fată bună care iubeste foarte mult leul...

Morala ultimă: poți să fii un leu social!...

Cartea lui Miclea ne-o dovedește cu o rară virtuozitate, cu un farmec ce ni-l aminteste pe Kipling, iar o asemenea carte nu poate lipsi de la căpătîul ni-mănu. Experiența ei n-o cumpără oricine, și cînd o cumpără gustă cu atît mai mult povestea acestui trist și frumos pui de leu.

„ARTA ESTE UN LUCRU MARE”...

(Din „Povestea unui pui de leu”)

Paul ANGHEL

